Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 20 גראָשען

הייגט 8 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אונפאַרטייאישע פאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 214/1509	Łódź, Wtorek 11 września 1928 r.	זעקסטער יאָהרגאַנג	לאָדז, דינסטאג, כו אלול תרפ"ח	Nr. 214/1509

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

געענדערט די פראַנצויזישע פּאָליטיק בנוגע דייטשלאַנד.

נ ע נ ף, 10. (ספּ. טעל.) מיט גרויס אָנשטרענ־גונג האָט מען זיך גערעדט אויף בריאַנ'ס רעדע אויף דער נאָכמיטאָג זיצונג פון דער פעלקער־ליגע. בריאַן האָט ערקלערט, אַז אָהן דער פעלקער־ליגע האַלטען אוממעגליך געווען אַזעלכע אָפּמאַכען ווי דער לאָקאַרנער און דער קעלאָג־אָפּמאַך די פעל־קער ליגע האָט שוין פערהיט פון פיל מלחמות און האָט איינע אָפּגעשטעלט באַלד ווי זי האָט אויסגע־בראָכען איצט קען מען נאָך נישט אינגאַנצען אָפּ־שאַפען די בעוואָפנונגען, אָבער עס וועט קומען ביסלעכווייז.

ענטפערענדיג דעם דייטשען קאַנצלער מילער האָט ער צוו. אַנד. געזאָגט, דייטשלאַנד האָט פיל פאַרטיגען קריגס־מאַטעריאַל, זי האָט כלומרשט 100.000 מיליטער, אָבער פאַקטיש איז די גאַנצע בעפעלקערונג גרייט צום קריג: דער האַנדעלס־פלאָט קען פערוואַנדעלט ווערען אין אַ קריגס־פלאָט.

די צווייטע טייל פון זיין רעדע האָט בריאַן געווידמעט דער פראַגע פון די נאַציאָנאַלע מינדער־הייטען: די לאַגע פון די מינדערהייטען פאַר'ן קריג איז געווען הונדערט מאָל ערגער ווי זי איז איצט זייערע שטימען פלעגען דאַן פערלוירען גיהן, איצט — שיצט זיי די פעלקער־ליגע.

די דייטשע דעלעגאַציע איז געווען איבעראַשט פון'ם טאָן, און אַרט רעדען פון בריאַן. און האָט זיך דעמאָנסטראַטיוו אָפּגעהאַלטען פון אַפּלאָדירען בריאַנען בעת ער האָט פערענדיגט זיין רעדע.

ב ע ר ל י ן, 10. (ספּ. טעל.) די גאַנצע פרעסע האָט מיט אַ גוואַלדיגער פערביטערונג אויפגענומען בריאַנס רעדע, די פרעסע בעטאָנט, אַז זייט 5 יאָהר איז נישט געהערט געוואָרען אַזאַ רעדע מצד פראַנק־רייך בריאַן האָט איבערגעשטיגען פואַנקאַרע. דער אויספיהר פון דער פרעסע איז, אַז „נאָך אַזאַ רעדע איז שווער צו רעדען וועגען אַ פערשטענדיגונג. און דאָס פאַסיגסטע פאַר דער דעלעגאַציע וואָלט געווען צו פערלאָזען גענף און אומצוקערען זיך קיין דייטש־לאַנד.

די גאַנצע פרעסע האַלט אַז בריאַנס רעדע בעדייט אַ ווענדע פונקט אין דער פּאָליטיק פון פראַנקרייך בנוגע דייטשלאַנד.

אָנגעהויבען זיך די פּויליש-דייטשע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען.

וו אַ ר ש אַ, 10. (טעלעפאָניש). היינט פריה איז קיין וואַרשאַ אָנגעקומען די דייטשע דעלעגאַ־ציע אויף צו פיהרען די אינטערהאַנדלונגען וועגען אַ האַנדעלס־אָפּמאַך צווישען פּוילען מיט דייטש־לאַנד.

די דעלעגאַציע האָט בעגריסט ביי דער באַהן דער גענעראַל סעקרעטאַר פון דער פּוילישער דע־לעגאַציע־ראַט אַדאַמקעוויטש.

אַרום 11 אַ זייגער איינדערפריה איז פאָרגע־קומען אַ קאָנפערענץ פון ביידע פאָרזיצערס — מי־ניסטער טוואַרדאָווסקי און מיניסטער הערמעס. 5 אַ זייגער אָון אָוונד איז אין מיניסטאָרען־ראַט פאָרגעקומען די פּלענאַרע זיצונג פון די דעלע־גאַציעס.

מאָרגען (היינט) וועלען פאָרקומען די זיצונ־גען פון דער יורידישער און קוילען קאָמיסיע.

ליטע צופרידען מיט די בעשלוסען פון פעלקער-ליגע אין'ם פּויליש-ליטווישען סכסוך.

ק אָ וו נ אַ, 10. (אַטע) אין די היגע פּאָליטישע קרייזען איז מען צופרידען מיט די בעשלוסען פון דער פעלקער־ליגע אין דער פראַגע פון'ם פּויליש־ליטווישען סכסוך.

צוליב דעם וואָס וואַלדעמאַראַס'ן איז געלונ־גען דעם סאָנהויב פון די נייע אינטערהאַנדלונגען צו פערשלעפּען ביז צום 3. נאָוועמבער, איז צווייפעל־האַפט אויב אויף דער דעצעמבער סעסיע פון דעם פעלקער ליגע ראַט וועט מען קענען די פראַגע דע־פיניטיוו ערלעדיגען. די קאָוונער פרעסע האַלט פאַר אַ ליטווישען ערפאָלג דאָס בעשטימען פון אַ נייעם רעפערענט.

די אָפיציעלע טעלעגראַפען אַגענטור „עלטאַ" האָט פערעפענטליכט אַ קאָמוניקאַט אין וועלכען ווי בעהויפּטעט אַז די שטימונגען אין גענף האָבען זיך געענדערט לטובת ליטע.

ק אָ וו נ אַ, 10. (אַטע) פון גוט אינפאָרמירטע קרייזען טיילט מען מיט, אַז מ'דאַרף אינגיכען ער־וואַרטען וויכטיגע געשעהענישען צווישען די קלעריר־קאַלען מיט די ליבעראַלען ווערען געפיהרט אונטער־האַנדלונגען וועגען שאַפען אַ אָפּאָזיציע־בלאָק צו וואַלדעמאַראַסעס רעגירונג.

ג ע נ ף, 10. (אַטע) דער פאָרשלאַג פון דער שפּאַנישער רעגירונג וועגען אַנערקענען שפּאַניען דאָס רעכט פון ווידערגעוועהלט צו ווערען אין 3 יאָהר אַרום איז אָנגענומען געוואָרען מיט 37 שטי־מען געגען 10 שפּאַניען איז היינט אויסגעוועהלט געוואָרען אין ראַט פון דער פעלקער־ליגע.

פאַר אַ נייעם פּוילישען לופט-פליה איבער'ן אַטלאַנטיק.

וו אַ ר ש אַ, 10 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) מאַיאָר קובאַלאַ האָט בעקומען אַ ידיעה, אַז די פּוילישע פרעסע אין אַמעריקאַ האָט זיך געווענדעט צום מאַרשאַל פּילסודסקי, אַז ער זאָל ערלויבען דעם נייעם לופט־פליה איבערן אַט־לאַנטישען אָקעאַן.

די פּוילישע פרעסע אין אַמעריקאַ האָט גע־זאַמעלט 35.000 דאָלאַר. אידזיקאָווסקי האָט ער־קלערט, אַז ער איז גרייט פאָרצונעהמען די לופט־רייזע אין דער צווייטער העלפט פון סעפּטעמבער.

אויך אין טערקיי זאָל פּראָקלאַמירט ווערען אַ מאָנאַרכיע?

ב ע ר ל י ן, 10. (ספּ. טעל.) די איטאַליענישע צייטונגען טיילען מיט פון אַנגאָראַ, אַז דאָרט ווערט פאָרגעבערייטעט דאָס פּראָקלאַמירען פון אַ מאָנאַרכיע און אַז קעמאַל פּאַשאַ ווערט אויפגע־פאָדערט זיך צו קרוינען פאַר אַ קעניג.

קעמאַל פּאַשאַ האָט אָבער ערקלערט, אַז ער וועט נישט אָננעמען דעם טיטעל „סולטאַן", כדי איין מאָל פאַר אַלע מאָל איבערייסען מיט'ן אַל־טען: ער וועט זיך קרוינען אַלס קעניג.

אַ יוד. עדות ווערט ארעסטירט פאַר נישט וועלען געבען אַ שבועה.

י ר ו ש ל י ם, (י.ט.א.) ווי עס טיילט מיט דער „דואַר־היום", איז אַ געוויסער רעליגיעזער יוד אַרויסגערופען געוואָרען אַלס עדות אין געריכט. היות ווי צוליב רעליגיעזע טעמים האָט דער ייד אָפּגעזאָגט זיך צו געבען אַ שבועה פאַר'ן עדות־זאָגען, איז ער לויט דער פאָראָרדנונג פון ריכטער אַרעסטירט געוואָרען.

ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע

5. קלאַס 4-טער טאָג.

15.000 זל. נומערן: 28956 40533.

10.000 זל. נומערן: 75476 99070.

5.000 זל. נומערן 119681.

3.000 זל. נומערן: 6600 13890 34818 71008 88829 154198.

2.000 זל. נומערן: 83133 88456 119194 143992.

1.000 זל. נומערן: 6638 16561 19925 25467 63302 69279 70028 71252 80202 84492 113491.

האַנטווערקער-פעראיין, אַגראַדאָווא 9,
סעקציע קירזשנער-מייסטער.
צו אַלע לאָדזער קירזשנער-מייסטער!
היינט, פונקט האַלב 9 אַ זייגער אין אָוונד קומט פאַר אַ גרויסע
קירזשנער-פערזאַמלונג
טאָג-אָרדנונג: 1) די פּאַך-לאַגע, 2) פּרייז-קוראַנט, 3) צעך און 4) באַנק.
די פערוואַלטונג.
108

לעכער מאַשינאָווע
ווערען אָנגענומען אויסצו־נייהען צו ביליגע פרייזען
ביי ג. נאָרדמאַן
29 צעגעלניאַנאַ 29

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אין עלטער פון 89 יאָהר אונזער הייסגעליבטע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגער־מוטער, גרויסמוטער, שוועסטער און טאַנטע נ"ע
בלימה אשת ר' שלמה אליהו ז"ל קליגער (געבוירען גרינשטיין)
די לויה קומט פאָר היינט, דינסטאָג, דעם 11. סעפּט. ד. י. 12 אַ זייגער בייטאָג פון טרויער־הויז, קאָנסטאַנטינער 38, וועגען וואָס עס טיילט מיט אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע
די טיפטרויערנדע פאַמיליע.

אַ היגע אינסטיטוציע
זוכט צו באַלדיגער אינקאַסאָ אויף אַ לענגערער צייט
טיכטיגע
אינקאַסענטען(קעס)
וועלכע קענען זיך מעלדען אין „לינת הצדק"
צעגעלניאַנאַ 53.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע פריינדין
פרל. טאַבטשאַ לידויער
מיט ה' ירחמיאל בערקאָוויטש
ווינשט פיל גליק און צופרידענהייט
די פאַמיליע רייך.

האַנדווערקער-פעראיין, אַגראַדאָווא 9.
צו אַלע יודישע האַנדווערקער!
דער מאַגיסטראַט האָט
פערלענגערט די צעכען-רעגיסטראַציע אויף אַ קורצער צייט
אַזוי ווי דער טערמין קען אַ לאַנדע טאָג אָפּגעשלאָסען ווערען, רופען מיר אַלע יודישע האַנדווערקער, וואָס האָבען נאָך נישט רעגיסטרירט זייערע וואַרשטאַטען, זאָלען גלייך קומען אין פעראיין זיך רעגיסטרירען.
די פערוואַלטונג.
805

ענגלאַנד מסכים אפצורייניגען דעם רהיין-געביט

לאָנדאָן, 10. (אַטע). די ענגלישע פרעסע ברענגט ענצעלהייטען פונ'ם נעכטיגען געשפרעך צווישען דעם שטעלפערטרעטער פון ענגלישען אויסערן-מיניסטער לאָרד קושענדאָן מיט', פרעמיער באַלדווין.

דער געשפרעך איז הויפטזעכליך געווען געווידמעט דער פראַגע וועגען עוואַקויִרען דעם רהיין-געביט אין דעם ענגליש-פראַנצויזישען ים-אָפּמאַך.

ווי די פרעסע גיט-איבער זאָל באַלדווין האָבען פאָרגעשלאָגען אַרויסצוטרעטען מיט אַ פאָרשלאַג באַלד אָפּצוּרייניגען די בריקענקעפּ אין רהיין-געביט.

די גרעסטע סענסאַציע האָט אַרויסגערופען באַלדווינס ערקלערונג, אַז ער איז גרייט צו אַנוּלירען דעם ענגליש-פראַנצויזישען ים-אָפּמאַך, אויב די פעראייניגטע שטאַטען פיהלען זיך געטראָפען דורך דאָזיגען אָפּמאַך.

די אויספאָרשונג וועגען דער דזשאָינט-טעטיגקייט אין קאַרפּאַטען-רוסלאַנד.

מונקאַטש, 10 (יט"א, טעלעגראַפיש) די אויספאָרשונגס-קאָמיסיע בראש מיט ד"ר צערקעס, וועלכע האָט אויסגעפאָרשט די פּאָרוואורפען נעגען דער אָפּטיילונג פון „דזשאָינט" אין קאַרפּאַטען-רוסלאַנד, האָט פערענדיגט איהר אַרבייט. די קאָמיסיע האָט נישט געפונען קיין בעווייזען פון מיסברויכען אין דער אָפּטיילונג. ד"ר צערקעס איז אָפּגעפאָהרען קיין בערלין, וואו ער וועט אָפּגעבען אַ בעריכט וועגען דער אויספאָרשונג פאַר'ן אייראָפּעאישען ביוראָ פון „דזשאָינט".

געשטאָרבען דער פוילישער אַרטיסט ק. קאַמינסקי.

וואַרשאַ, 10. (טעלעפאָניש). נעכטען 4.45 פאַרטאָג איז אין עלטער פון 63 יאָהר געשטאָרבען דער בעקאַנטער אַרטיסט פון דער פוילישער ביהנע קאַזשימיער קאַמינסקי. הגם קאַמינסקי איז שוין זייט אַ לענגערע צייט קראַנק איז זיין טויט געקומען אונערוואַרטעט. ערשט מיט 2 טעג צוריק האָט מען דעם קראַנקען אָבגעשניטען אַ פוס העכער פון קני. די אָפּעראַציע איז געווען אַ געלונגענע און שבת ביינאַכט האָט זיך דער קראַנקער געפיהלט בעסער; פרייטאָג איז איהם געוואָרען ערגער און די בעמיהונגען פון די דאָקטוירים האָבען איהם שוין גאָרנישט געהאָלפען. קאַמינסקי האָט איבערגעלאָזט אַ פרוי און 2 מינדעריעהריגע זיהן.

*

דער יודישער אַרטיסטען קאָלעקטיוו אין לאָדז האָט צוגעשיקט דער פאַמיליע אַ קאָנדאָלענץ צו-ליב'ן טויט פון גרויסען ביהנע מייסטער.

750 טויזענד רובל פאַר יודישע קאָלאָניסטען.

מאָסקווע, 10 (יט"א, טעלעגראַפיש) אויף אַ געמיינזאַמער זיצונג פון די געזעלשאַפטען, וואָס פערנעהמען זיך מיט יודישע קאָלאָניזאַציע, איז בעשלאָסען געוואָרען צו אַסיגנירען 750 טויזענד רובל אויף לעבענסמיטעל פאַר די געליטענע יודישע קאָלאָניעס ביו'ן שניט. פון דער סומע ווערט דער מלוכה-איבערוואַנדערונגס-פאָנד געבען 250 טויזענד רובעל, דאָס איבריגע געלד וועלען געבען די אַנדערע געזעלשאַפטען.

גוואַלדיגע אויטאָ-קאַטאַסטראָפע מיט מענשליכע קרבנות.

19 גע'הרג'טע 26 שווער-פערוואונדעטע.

מיילאַנד, 10 (ספ. טעל.) נעכטען זענען דאָ אויפ'ן מאָנזי-אויטאָדראָם פאָרגעקומען די אויטאָ געיעגען אויף מייסטערשאַפט פון אייראָפּע צו די געיעגען האָבען זיך געשטעלט 30 אויטאָס. בעת די געיעגען איז פאָרגעקומען אַ גוואַלדיגע קאַטאַסטראָפע, באַלד ביים אַרויספאָהרען האָט אַנ'אויטאָ פון מאַטעראַטי זיך אַריינגעריסען אין דעם עולם ס'איז ענטשטאַנען אַ גוואַלדיגע פּאַניק, אינ'ם טומעל האָבען זיך געהערט די געשרייען פון די קרבנות.

די געיצגען זענען באַלד איבערגעריסען געוואָרען. ביז איצט זענען פעסטגעשטעלט געוואָרען 19 גע'הרג'טע און 26 שווער פערוואונדעטע, מאַסעראַטי איז אומגעקימען.

ווי ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען איז מאַסעראַטי געפאָהרען מיט אַ שנעלקייט פון 200 קילאָמעטער אַ שעה.

מיילאַנד, 10 (ס. טעל.) די מאַכט האָט פעראָרדענט אַ רעטונגס-אַקציע. די קרבנות זענען איבערגעפיהרט געוואָרען אין מיילענדער שפּיטעלען די צאָהל דער'הרג'עטע איז געשטיגען אויף 22, פערוואונדעטע 31.

די לויה פון די קרבנות וועט פאָרקומען מאָרגען.

די „יודישע פאַרטיי" אין טשעכאָסלאָוואַקיי

געהט זעלבסטשטענדיג צו די בעצירק-וואַהלען אין לאַנד.

פראַג, (י.ט.א.) ווי די יודישע טעלעגראַפען-אַגענטור דערוויסט זיך, האָט די עקזעקוטיווע פון דער „יודישער פאַרטיי" אין טשעכאָסלאָוואַקיי בעשלאָסען, אין געגענזאַץ צו דער איניציאַטיווע פון איינצעלנע פערזאָנען, אַרויסצוטרעטען זעלבסטשטענדיג בעת די קומענדע לאַנד און בעצירק-וואַהלען. דאָס פאַרטיי-פּרעזידיום איז בעפולמעכטיגט געוואָרען צו מאַכען די נויטיגע צוגרייטונגען צו דער וואַהל אַקציע. עס איז אויך בעשלאָסען געוואָרען איינצוּאָרדנען אין גאַנצען לאַנד אַ רייה פייערונגען לכבוד דעם 10-יעהריגען יובילעי פון דער טשעכאָסלאָוואַקישער רעפּובליק ווי אויך צו שאַפען אַ ספּעציעלען „מאַסאַריק פאָנד" פאַר בעגאַבטע יודישע שילער אין טשעכאָסלאָוואַקיי.

קאָנפערענץ פון די שווייצאַרישע ציוניסטען.

ציריך, 10 (יט"א, טעלעגראַפיש) דאָ האָט זיך געעפענט די 33-טע קאָנפערענץ פון די שווייצאַרישע ציוניסטען, נחום סאָקאָלאָוו האָט געהאַלטען אַ רעפעראַט א. ה. ט. „ארץ ישראל אַלס ווערק פון יודענטום".

אַ כתיבה וחתימה טובה

צום נייעם יאָהר ווינשען מיר אונזער גאַנצע קונדשאַפט, גלייכצייטיג טיילען מיר מיט אונזער געעהרטער קונדשאַפט, אַז צו די בעפאָרשטעהענדע יום-טובים האָבען מיר אויך בעזיצען מיר אויף לאַגער פאָרגעברייט **האָניג-לעקער** אַ רייכען אויסוואַהל פון פערשידענע **צוקער-וואַרען** פון אייגענע אויסאַרבייטונגען, ווי אויך פון אנדערע אינ- און אויסלענדישע פירמען צו מעסיגע פרייזען.

מיט אַכטונג **מ. ה. וורובלעווסקי**

נאָוואָמיעסקאַ 21, טעל. 35-40.

736

Gimnazjum Humanistyczne Męskie
I. Kacenelsona
Cegielniana 28, tel. 51-79

עס ווערען אָנגענומען שילער אין אַלע קלאַסען.

פאַר אַביטוריענטען פון פאָלקס שולען און פאַר שילער פון די העכערע קלאַסען (5-טען און 6-טען) וועלען געמאַכט ווערען צייטווייליגע ערלייכטערונגען בנוגע די העברעאישע לימודים.

ס'ווערען אויך אָנגענומען קינדער פון 4 יאָהר אָן אין אונזער 1-טען העברעאישען **גן-ילדים** (פרעבעל-שולע) אונטער דער לייטונג פון דער בצוו. פעדאַגאָגין ש. קאַצענעלזאָן-פיינשטיין

מיט איינשרייבונגען זיך ווענדען אין דער קאַנצעלאַריע טעגליך פון 11 ביז 2 בייטאָג און פון 5 ביז 7 אָוונד.

די דירעקציע.

לאָפרושי מאיסורא.

צוליב די בעקוועהמליכקייטען פון דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג פון ווילקער ראַיאָן, אַז זיי זאָלען נישט ברויכען צו שעכטען ביי די ווינקעל-שוחטים, וואָס דאָס איז נבילה וטריפה און אַ שאלה אויף די כלים, איז געוואָרען געעפענט אויף

פעטריקאָווער 176, אַ עופות-שחט-הויז,

וואו ס'ווערט גע'שחט'ן אַ גאַנצען טאָג. טעגליך פון 6 פריה ביז 12 בייטאָג שחט דער שוחט ר' פישעל האַללע, וועלכער וואוינט פולנאַצנאַ 11, וואָס איז תחת השגחת הראַבינאַט דפה.

626

געזעלשאַפט „הזמיר", אַלעע קאָשטשושקי 21.

די פערוואַלטונג פון „הזמיר" מאַכט בעקאַנט די לאָדזער מתפללים, אַז די קומענדיגע ימים-נוראים, **ראש השנה יום-כפור** וועט דאַווענען אין אייגענעם בעקוועהמען, לופטיגען און ניי-רעמאָנטירטען לאָקאַל פון „הזמיר" דער בעוואוסטער לאָדזער אויבער-קאַנטאָר

משה מיטעלבערג

מיט אַ גוט-איינשטודירטען כאָר.

בעקומען, ווי אויך דינגען פלעצער צו מעסיגע פרייזען קען מען יעדען טאָג אין סעקרעטאַריאַט פון „הזמיר", אַלעע קאָשטשושקי 21 פון 10 פריה ביז 2 מיטאָג און פון 4 ביז 10 אָוונד.

674

וואונשען צום נייעם יאָהר.

אַלע, וואָס ווילען צו ראש-השנה ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה זייערע קרובים, פריינד אין בעקאַנטע אין לאַנד און אין אויסלאַנד, קאָנען דאָס טון אין

„נייעם פאָלקסבלאַט"

פאַר זעהר אַ ביליגען פרייז. אַ וואונש צום נייעם יאָהר אין ערב-ראש-השנה'דיגען נומער אין „נייעם פאָלקסבלאַט" וועט קאָסטען

נאָר 2.50 זלאָטיס.

די, וואָס וועלען שיקען דורכ'ן „נייעם פאָלקסבלאַט" וואונשען צו זייערע קרובים און פריינד אין דער פרעמד, ווי: דייטשלאַנד, פראַנקרייך, ענגלאַנד, ארץ-ישראל אָדער אַמעריקאַ, וועלען קאָנען אָנגעבען אין אונזער אַדמיניסטראַציע די אַדרעס פון זייערע קרובים, צו וועלכע זיי שיקען זייערע וואונשען און מיר וועלען די צייטונג מיט'ן וואונש איבערשיקען אויף דעם אָנגעוויזענעם אַדרעס

פולשטענדיג אומזיסט.

כדי די וואונשען זאָלען שעהן און עפעקטפול אויסגעזעצט ווערען, איז געוואונשען זיי אויפצוגעבען וואָס פריהער אין אונזער אַדמיניסטראַציע.

וואונש-אַנאָנסען ווערען שוין אָנגענומען אין אונזער אַדמ.

אויף ראַטעס!!!

אויבער-העמדער

און נאַכט-העמדער

פון פּאָפּעלין, זעפיר און אַנדערע שטאָפען צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראַצאָווניע פון

J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃSKIEGO 41.

טליתים-פאַבריק

אויסאַרבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראַל

ביי **א. ח. ציטרינאָווסקי, קאַמיענאַ 1.**

אין 2. טויער, פאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך!

בעמ.: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען.

פון באַרד

צו פערמיטען פערשידענע וואוינונגען, 1 צימער און קיך 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען, אויף יעראָזאָלימסקאַ 6 ערפאַהרען ביי

ש. פריזאַנט, ברזשעזשינער 10

Dr. Krausch

פּיעטריקאָווער 86

ספּעציאַליסט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

[DR. med.] **DONCHIN** מאָניושקי 1 MONIUSZKI 1, טעלעפאָן 9-97.

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגענקראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט קיין פוילען.

נעמט אָן טעגליך פון 10–1 מיטאָג און פון 4–7 נ.מ.

זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

Sienkiewicza 34, tel. 59-40

ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען.

בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

נעמט אָן פון 5–9 אָוונט, זונטאָג און חגאות פון 11–1 מיטאָג

Dr. med.
J. Herszfinkiel

ZAWADZKA 15, TEL. 11-87

קינדער-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 8–10 פאַרמיטאָג און פון 3–5 נאָכמיטאָג

די וואוינונגס-נויט אין לאדז.

וואוינונגס-מאנגעל פון פאר'ן קריג און די סבות. — צוויי דריטעל פון אלע וואוינונגען אין לאדז זענען איינשטוביגע. — וואוינונגס-ענגשאפט פאראורזאכט שברות און קראנקהייטען. — גרויסע צאהל לאקאטארען קענען נישט צאהלען דעם לאקאל-שטייער. — די שווינדזוכט-מגפה.

די וואוינונגס-נויט אין לאדז האט זיך אנגעהויבען שארף פיהלען נאך פאר'ן קריג. לאדז האט זיך ענטוויקעלט, ווי מיר האבען עס שוין אנגעוויזען, מיט א זעהר שנעלען טעמפא און אויף א איינענארטיגען אופן. צוליב דער אלץ מעהר וואקסענדער פראדוקציע און האנדעל אין לאדז, האבען זיך קיין לאדז אנגעהויבען ציהען מאסען מענשען פון אלע עקען פוילען און אפילו פון רוסלאנד, דערביי זענען די אלע נייע איינוואוינער געווען מענשען שוין פון די מיטעלע יאהרען און ס'האט זיך דערפאר געשאפען אזא לאגע, אז די גרופען פון ערוואקסענע און פון מיטעל יאהריגע מענשען, האבען אין לאדז געפאדערט א פיל העכערען פראצענט ווי אין אנדערע ערטער. נאטירליך, אז ביי אזעלכע אומשטענדען האט זיך אויך די פאדערונג אויף דירות געהאלטען אין איין פערגרעסערען.

נאך מעהר איז די דיספראפארציע אין דער פערהאלטענע צאהל וואוינונגען און אין דער פארעררונג אויף זיי, אויסגעוואקסען אין צייט פון קריג און נאכ'ן קריג. אפגעערט שוין פון א רייהע אנדערע װיכטיגע מאמענטען, האט דער מאמענט פון שטייגען אין די מיטעל-יאהריגע בעפעלקערונגס-גרופען, וועלכע האבען נויטיג מעהר וואוינונגס-רוימען, נאך מעהר פערגרעסערט דעם דירות-מאנגעל, אין דער צייט פון קריג איז ביי אונז קיין בוי-בעוועגונג גארנישט געווען, אויך נאכ'ן קריג איז די בוי-בעוועגונג געווען זעהר א שוואכע און דער דירות-מאנגעל האט געהאלטען אין איין שטייגען. די נייע געביירעס, וואס זענען צוגעקומען האבען נישט גערעקט אפילו די בעדערפענישען פון די נייע צוגעקומענע פאמיליעס, דערצו האט נאך געווירקט א נייער פאקטאר, וואס האט פערגרעסערט די דירות-נויט: לאדז איז געווארען א וואיעוואדשאפט-שטאט און אין צוזאמענהאנג מיט דעם זענען קיין לאדז אריבערגעטראגען געווארען צעהנדליגער עפענטליכע אמטליכע אינסטיטוציעס, וועלכע האבען פערנומען וואוינונגס-לאקאלען, ווייל קיין ספעציעלע לאקאלען פאר זיי איז נישט געווען אנגעגרייט, און מ'האט זיי נאך ביז איצט נישט אויסגעבויט.

די בוי-בעוועגונג (שטעטישע, רעגירונגס- און פריוואטע) איז זעהר א קליינע און אזוי-ארום האבען זיך אין לאדז געשאפען אויסערגעוועהנליך שווערע וואוינונגס-בעדינגונגען. אין די ערשטע יאהרען נאכ'ן קריג (לויט דער צעהלונג, וואס איז אדדורכגעפיהרט געווארען אין לאדז דעם 30 סעפטעמבער 1921) זענען אין לאדז געווען 110.557 וואוינונגען. פון זיי זענען 108.756 געווען בעוואוינט ד. ה. אז אויף יעדער וואוינונג איז אויסגעקומען 5,3 פערזאן. ס'איז נישט וועהניג, אפשר א ביסעל צופיל בפרט זעהט מען עס ווען מ'פערגלייכט עס מיט ברעסלוי וואס מיר האבען שוין דערמאנט.

ברעסלוי האט 149.383 וואוינונגען און אויף יעדער וואוינונג פאלט דארט אויס 3.7 פערזאן ד. ה. אז ביי גלייכע בעדינגונגען פון די וואוינונגען גופא, וואלט לאדז געהאט אויף יעדער וואוינונג אנדערהאלבען מאל מעהר ווי ס'פאלט אויס אויף ברעסלוי.

נאר דא קומט אי בעטראכט נאך אנ'אנדער אומשטאנד די גרויס פון די וואוינונגען.

די וואוינונגען גופא אין לאדז זענען שרעקליך ענג, שמוציג, איבערפולט און נישט היגיעניש.

צוויי דריטעל פון אלע וואוינונגען אין לאדז (66.3 פראצענט) זענען איינשטוביגע וואוינונגען; 18,8 — צוויי שטוביגע 9 — 3 שטוביגע; 3.5 פראצ. 4 שטוביגע און קוים 2.4 פראצ. גרעסערע וואוינונגען, די זעלבע פערטיילונג אין ברעסלוי מאכט אויס — 16.9, 34.2, 20.4. 12.6 און 15.9 ביי דע ראזיגען פערגלייך ווערט ערשט קלאר די אונגעהויערע ענגשאפט אין די וואוינונגען און די פאלגען וואס קומען פון דעם.

אין די נעריכט בעוואוינטע טיילען, וואו ס'האלט זיך אויס די ארימקייט, טרעפט מען אפט אין איין שטוביגע וואוינונגען 10, 12 און אפילו ביז 15 פערזאן (צו עטליכע פאמיליעס אין איין צימער!) דא אין די נעסטען פון ארימקייט און רחקות מאכען גוואלדיגע פארשריט פערשידענע קראנקהייטען; דא קלייבט אוי תרי שווינדזוכט איהר גרעסטען שניט; דא איז דער ארט וואו ס'ענטוויקעלט זיך די שכרות, וואו ס'וואקסט די פערברעכערישקייט. די ענגשאפט שאפט א זעהר ענטשפרעכענדען באדען פאר דער ענטוויקלונג פון אנשטעקענדע קראנקהייטען און אין א פאל פון אנ'עפידעמיע, ווערען די דאזיגע ערטער אנ'אמתע פלאג פאר דער גאנצער שטאט.

די וואוינונגס-בעדינגונגען רופען זיך אפ אויפ'ן לעבען און לעבענספעהיגקייט פון די מענשען, נעמען מיר אלס פערגלייך די שטערבליכקייט אין לאדז און אין ברעסלוי, אויף 1000 איינוואוינער אין לאדז זענען געשטארבען אין יאהר 1923 — 16.8; אין 1926 — 14 פערזאן און אין ברעסלוי אין די זעלבע יאהרען 15.9 און 13.2 פערזאן. נאך גרעסער איז געזען די דיפערענץ אין יאהר 1913 — 23.4 און 18.

צו דער פערבעסערונג פון די פערהעלטנישען אין לאדז האבען געווירקט די אלגעמיין סאניטארע און מעדיצינישע טעטיגקייט פון דער זעלבסטפערוואלטונג און פריוואטע מעדיצינישע געזעלשאפטען און מ'דארף פעסטשטעלען, אז די שטערבליכקייט אין פערגלייך מיט'ן פאר'ן קריג איז שטארק געפאלען פון 23.4 אויף 14 (אין ברעסלוי פון 18 אויף 13.2) אבער ווען מ'פערגלייכט די שטערבליכקייט פון שווינדזוכט דערזעהט מען ערשט בולט די ווירקונג פון'ם דירות-מאנגעל:

אין לאדז זענען פון שווינדזוכט געשטארבען אין 1913 י. — 1.700 פערזאן אין 1926 — 1.339 פערזאן;

אין ברעסלוי זענען אין 1913 געשטארבען פון שווינדזוכט 1.173 פערזאן און אין 1926 — 555 פערזאן. דאס הייסט אז ווען אין ברעסלוי איז די צאהל טויטפאלען פון שווינדזוכט געפאלען פאר דער צייט אויף א העלפט, איז זי אין לאדז קוים געפאלען אויף א דריטעל און יעדען טאג שטארבען נאך איצט אין לאדז 4 פערזאן פון שווינדזוכט. ווען מ'פערגלייכט די דאזיגע צאהלען מיט'ן צאהל צוגעקומענע דירות אין ביידע שטעט זעהט מען באלד דעם ענגען צוזאמענבונד צווישען די וואוינונגס-פערהעלטנישען און שטערבליכקייט אויף דער ספעציפיש פראלעטארישער קרענק — שווינדזוכט.

אין יאהר 1924 זענען אין לאדז צוגעקומען נייע וואוין-שטובען 1.005 (אין ברעסלוי — 2158) אין 1925 — 745 (אין ברעסלוי — 5.557) אין 1926 — 1670 (אין ברעסלוי — 7.734) ד. ה. 3.420 אין לאדז און 15.550 — אין ברעסלוי. מיר וועלען נישט בעהויפטען, אז די וואוינונגס-נויט איז די איינציגע סבה פון א עלכע פערהעלטנישען אי די ציפערען פון שטערבליכקייט אויף שווינדזוכט, אבער ס'איז קלאר, אז זי איז איינע פון די הויפט-סבות. און ס'איז דעריבער פערשטענדליך פארוואס די פראגע פון וואוינונגען ווערט נישט נאר א געזעלשאפטליך-לאקאלע עקאנאמישע נאר ריהרט אן אויך די יסודות פון דער מלוכה און געזעלשאפט אויך אויף אנדערע געביטען — היגיענע געזונדהייט א. אז. וו.

און ווי באלד די פראגע געהט ארויס פון איהרע ד' אמות מוז געזוכט ווערען פאר איהר א לעזונג נישט נאר דורך די דירעקט פעראינטערעסירטע נאר אויך דורך מלוכה און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און ארגאנען.

מיר האבען שוין דערמאנט, אז די מלוכה האט געשאפען א ספעציעלען פאנד פון וועלכען ס'ווערט געשטיצט די בוי-בעוועגונג. פרייע קאפיטאלען זענען אין לאנד פערהאנען זעהר וועהניג און אויב מ'זאל וועלען לעזען דאס דירות-פראבלעם בלויז מיט די דאזיגע מיטלען, וואס זענען פערהאנען אין רשות וועט מע דארפען דערצו פערברויכען א קנאפען האלב יאהר-הונדערט.

זא קמען אבער דערויף זוכען א הלואה אין אויסלאנד, וועט מען דארפען בלויז פאר ציגזען בעצאהלען אזעלכע הויכע סומען, וואס די מלוכה-ביורושעטען אין זייער איצטיגען צושטאנד און מענליכקייטען קענען זיך עס גישט דערלויבען. ווערט דערוויל דאס פראבלעם נישט געלעזט און גרויסע גאנצען, נאר ס'ווערט דאך עפיס געטאן.

ווי מיר האבען שוין דערמאנט פערטיילען די הלוואות אויף צו בויען היזער די „קאמיטעטען פארנאנדערבויען די שטאט", וועלכע קריגען צוגעטיילטע קאנטינגענטען פון דער „באנק גאספאדארסטווא קראיאוועגא", ענטשפרעכענד די סומען וועלכע די דאזיגע שטאט ברענגט אריין פון'ם לאקאל-שטייער. ווי שטעלט זיך פאר די לאגע אין לאדז?

דער לאקאל-שטייער ווערט גענומען פון די וואוינונגען. איבער 66 פראצענט פון די דירות אין לאדז זענען איינשטוביגע ד. ה. בעוואוינט פון דער ארימסטער בעפעלקערונג, וועלכע קען נישט צאהלען קיין צו פיל שטייערן. ביי די קליינע פעררינסטען און ביי דער גרויסער ארבייטסלאזיגקייט, וועלכע האט געהערשט אין די לעצטע 3 יאהר האבען מאקי די לאקאטארען פון די דאזיגע דירות דעם דאזיגען שטייער נישט געצאהלט. הגם דאס מיניסטעריום וויל פונ'ם שטייער נישט רעזיגנירען:

די איינקונפטען פונ'ם שטייער אין לאדז זענען געווען נישט קיין גרויסע און די קאנטינגענטען, וואס זענען אנערקענט געווארען פאר לאדז זענען געווען א טראפען אין ים אין פערגלייך מיט די גרויסע בעדערפענישען פון לאדז. ווי אזוי זענען די קאנטינגענטען פערטיילט געווארען און ווער האט פון זיי געניסען.

דאס איז א קאפיטעל פאר זיך און וועגען דעם וועלען מיר זיך אפשטעלען בעזונדער.

י. ש—ן.

——:0:——

פון קרן-קימת-לישראל.

ראש-השנה-ברכות.

די טראדיציע צו שיקען ברכות דורך דעם קרן-קימת האט געפונען א ווארעמען אפרוף ביי די ברייטע נאציאנאלע קרייזען אין אונזער שטאט.

די אקציע פון זאמלען ברכות ווערט ווייטער נעפיהרט. דער לעצטער טערמין אויפצוגעבען ברכות איז ביז מיטוואך אווענד, כדי די נעמען פון די שפענדער זאלען נאך קענען אריינגעהן אין דער ספעציעלער רשימה, וואס וועט געדרוקט ווערען ערב ראש-השנה אין דער היגער יודישער פרעסע.

די נאציאנאלע יודישע בעפעלקערונג דארף אויסניצען די געלעגענהייט און שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאהר דורך דעם קרן קימת לישראל און אזוי ארום מיטהעלפען ביים אויסליזען דעם באדען אין א"י.

פער-זאמלונג פון פעראיין פאר יודישע פאלקס-שולען און פאר שול-ערציהונג

די טעג איז פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון פעראיין פאר יודישע פאלקס-שולען און פאר שול-ערציהונג. דער פארזיצער פון פעראיין פרנס דיר. שאול ריגער האט אבגעגעבען דעם טעטיגקייטס בעריכט, פון וועלכען ס'איז צו זעהען, אז דער פעראיין האט אינ'ם בעריכטס-יאהר געמאכט גרויסע אנשטרענגונג, בכדי אויסצוברייטערן זיין טעטיגקייט אויפ'ן געביט פון דער העברעאישער עלעמענטאר-ערציהונג. ה' יוסף לוי האט דערגענצט דעם בעריכט. אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט: פרנס מ. ח. רומקאווסקי, מ. ראָזענבלום, י. ציטרינאווסקי, מ. בוימגאלד א. אנד.

עס ווערט בעשלאסען אנ'אינטענסיווער ארבייט לטובת די 2 ערציהונגס'אנשטאלטען פון פעראיין: דער 7-קלאסיגער פאלקס-שולע „יבנה" (פריהער „שלום עליכם"-שולען און דעם „גן-ילדים" אויפ'ן נאמען פון „שלום עליכם".

אין דער נייער פערוואלטונג זענען אריין: ד"ר מ. ברוידא, ד"ר ח. פערליס, ג. האכענבערג, זשולטקאווסקי, י. יאנקעלעווסקי, יוסף לוי, א. י. ליפשיץ, ד"ר נתן עק, ד"ר ז. עלענבערג, פרנס מ. פלאטא, מ. מרחב, ד"ר א. ראזענבוים, דיר. שאול ריגער, מ. קארא, ל. צוקער. אלס קאנדידאטען: ד"ר אניספעלד, י. בראווערמאן, אינזש. פלינדער, י. ראזענצווייג, אין רעווידיר-קאמיסיע: דיר. מ. בראנדשטעטער, דיר א. פערעלמאן, ד"ר י. פרענקעל, מ. ראזענבלום און ד"ר שווייג.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
— און איבערגעצויגען אויף —
צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנאליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8-10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

יודיש טעאטער אין זאל פון פילהארמאניע
אונטער דער ליישונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.
פון זונטאג, דעם 2 טען טאג ראש השנה, 4 א זייגער נאכמיטאג
הויבען זיך אן די גאסטראלען פון אמעריקאנער סטאר
בעני אדלער
צוזאמען מיט די לאדזער ליבלינגס-ארטיסטען:
א. קאמפאניעץ, ב. באריסאווא, ל. ראבינאוויטש, ס. בראניעצקי.
גענויע איינצעלהייטען לעזט אין די ווייטערדיגע אנאנסען.

א געהיים בראנפען-בריזעל.

(2) די קאנינער פאליציי האט בעקומען א פערטרויליכע ידיעה, אז אין דארף לוגא, נעבען קאנין געפינט זיך א געהיים בראנפען-בריזעל, וועלכעס ווערט אנגעפיהרט פון די פרויען: גארבישאק, פאכולסקא און טשעשלאק.

פאליציי איז תיכף ארויס אין דארף וואו זיי האבען געמאכט א רעוויזיע און געפינען 12 ליטער פערטיגען שפירט און א גאנצע בראנפען-איינריכטונג.

די מכשירים מיט דעם פערטיגען שפירט, זענען קאנפיסקירט געווארען און די דריי „פאבריקאנטקעס" זענען אפגעפיהרט געווארען אין ארעסט.

מעסער-שטעכער.

(—) נעכטען ארום 10 אין אווענד, בעת דער 26-יעהריגער יוזעף יאנטשאק האט זיך איבערגעשפאצירט אויף דער פרינציפאלנא זענען איהם בעפאלען איניגע מעסער-שטעכער, וועלכע האבען איהם צעשטאכען און ענטלאפען.

צו דעם פערוואונדעטען איז ארויסגערופען געווארען פאגאטאוויע, וועלכע האט איהם אין א שווערען-צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

א דארף-שרפה.

(2) נעכטען ארום 6 א זייגער אין אווענד איז אויסגעבראכען א שרפה אין דארף האלאקלעשטשאווא, נעבען לאסק ביים ארטיגען רעזידענט אנטאני מיקלא.

דאס פייער האט זיך פערשפרייט מיט אנ'אומגעהויערע שנעלינקייט און האט פערברענט 15 געביידעס.

די שאדענס בעטרעפען 70 טויזענד זלאטיס.

געווארפען א גראנאט.

(2) נעכטען ארום 11 א זייגער ביינאכט האבען אומבעקאנטע פערזאנען אריינגעווארפען א האנדגראנאט אין דער וואוינונג פון לאנדווירט חלארישלאו פלאכטא פון דארף טשארנאשין ביי לאדז.

דער גראנאט האט אויפגעריסען און רעמאלירט דאס שטוב-מעבעל, ווי אויך די ווענט. קיין מענשען האט נישט געשאדעט.

פאליציי פיהרט אין דעם ענין אנ'אויספארשונג.

פון „עזרת אלמים".

0 , (—) די פערוואלטונג פון „עזרת-אלמים" בעט אונז מיטצוטיילען, אז ראש-השנה און יום-כפור וועט געראנזשירט ווערען אין לאקאל פון דער רערמאנטער געזעלשאפט אויף זשעלאזנע 28. פלעצער זענען שוין צו פערדינגען.

לתקנת עגונות.

אברהם ליבוש אדער לובוש אדער אברהם בן יוסף קאפלאוויץ געבארען אין יאהר 1884 אין קינסק און געהמט פון דארט א פאס. סמנים: א הויכער, ברונעטער, א שוסטער, אוועק פון זיין פרוי אין יאהר 1920 און זייט דאמאלס איז פון איהם קיין שום ידיעה נישט ערהאלטען געווארען.

ווער עס ווייס עפיס וועגען איהם ווערט געבעטען רחמנות צו האבען אויף אנ'עלענדע עגונה און גלייך מעלדען אויף פאלגענדען אדרעס:

Rabin J. M. SEGAŁ, Łódź
Południowa 25.

אלע צייטונגען אין לאנד און אין אויסלאנד ווערען געבעטען דאס איבערצודריקען.

מעלדונג.

אכטונג פריזיער-ארבייטער!

היינט, דעם 11-טען סעפטעמבער פינקטליך 8 אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל וסכאדניא 70 68 אנ'אלגעמיינע פערזאמלונג פון עלטערע און יוגענדליכע וועגען דער לעצטער אקציע, וואס דער פעראיין האט אונטערגענומען וועגען זונטאג-רוה און 8-שעה'דיגען ארבייטס-טאג. צוליב דער וויכטיגקייט פון טאג-ארדנונג טאר קיינער נישט פעהלען.

די פערוואלטונג.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספעצ. פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען בעהאנדלונג מיט קווארץ-לאמפען-שטראהלען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 1—3 נאכמ. און פון 5—7 אווענד.

Dr. med. A.Uryson
קאנסטאנטינער 20, טעל. 35-85
איז צוריקגעקומען.
נעמט אן פון 3 ביז 5 א זייגער נאכמיטאג.

וואס פאר אַנ'עולם קומט היינט אין יודישע טעאטער אין אמעריקא.

(בריף פון ניו-יארק).

לאזער גאלדבערג, איינער פון די דירעקטארען פון פאבליק טעאטער, — דער יונגערמאן מיט גרויע האר און שארפע בליקען האט ביים יודישען טעאטער דורכגעמאכט סיי היסעס, סיי קאלטעס. ער האט אנגעהויבען אלס א שיק-יונגעל און געלערענט די שמערע טעאטער-תורה, אונטער אַזעלכע רבי'ס ווי אדלער קעסלער טאמאשעווסקי און אַנדערע בע-ריהמטהייטען פון דער יודישער ביהנע. רעדען מיט א איהם ווען דעם קומענדען יודישען טעאטער-סע-זאן מיינט אויסהערען די מיינונגען פון איינעם וואס וויסט די אינערליכע פאליטיק און אלע סודות פון דעם יודישען טעאטער. מעגט איהר מיט איהם זיין פאלשטענדיג איינפערשטאנען און מעגט איהר מיט איהם נישט זיין איינפערשטאנען אין-דעם אדער יענעם פרט — דאס וואס ער האט צו זאגען איז אינטערעסאנט.

גאלדבערג איז, נאטירליך, זעהר פעראינטער-עסירט אין דעם יודישען טעאטער. ער איז מיט איהם ענג פערבונדען פון קינדהייט אויף און איז איצט דירעקטאר פון איינעם פון די גרעסטע יודי-שע טעאטערס אין ניו-יארק. פערדריסט איהם דע-ריבער, ווען ער הערט אַ שלעכט ווארט וועגען דעם יודישען טעאטער. נישט חלילה, דערפאר ווייל ער גלויבט נישט, אַז עס איז דא עפּעס, וואס צו קרי-טיקירען, נאר ווייל איהם דאכט זיך, אַז קריטיקער האבען בייזע כונות און מיינען שלעכטס צו טון.

ווען דעם שרייבער איז אויסגעקומען מיט איהם צו רעדען וועגען דעם קומענדען סעזאן, האט ער גלייך אפענהערציג ערקלערט אַז „פון געשעפטס-שטאנדפונקט", „איז דער יודישער טעאטער איצט דער בעסטער געשעפט, ווען נאר די דירעקטארען אליין זאלען איהם נישט דער'הרג'ענען. קיין בויז-נעס גיט נישט זיינע קונים אזעלכע גוטע בערינ-גונגען ווי דער יודישער טעאטער. אַנ'ארגאניזאציע וואס קויפט, צום ביישפיל, אַ פארשטעלונג אין יודי-שען טעאטער, פערדינט דאך אַ ריינעם ריוח פון 75 פראצענט. אין וואס פאר אַ ביזנעס איז דער פראפיט אַ'אַ גרויסער?

די מאסען טעאטער-געהער זענען נישט אויף דער קלענער געווארן אין די יודישע טעאטערס. אמת, טאקע, אַז איין יודישער טעאטער האט איצט מעהר הכנסה ווי אַלע יודישע טעאטער מיט 20 יאהר צוריק. עס איז אָבער אויך אמת, אַז איין יודישער טעאטער נעמט איצט אַריין מעהר ווי מיט 20 יאהר צוריק, ווען די יודישע אימיגראַציע האט געשטראמט אַהער פון אַלע עקען וועלט.

ווייסט איהר פאר וואס?

ווייל דער היינטיגער ייד געהט אין טעאטער.

דאס היינטיגע פובליקום איז קליגער, אינטעליגענ-טער, איך וואלט געזאגט ציוויליזירטער פון דעם אימיגראנטען-עולם פון צוואנציג יאהר צוריק, וואס האט דער אימיגראַנט פון יענע יאהרען געוואוסט העגען טעאטער, וועגען צייטונגען, וועגען אַ מאדער-נעם לעבען? ווען ער איז געקומען אין טעאטער האט ער נישט געהאוסט, אַז דער פארהאנג דארף זיך אויפהויבען; ווען דער ארקעסטער האט גע-שפילט די אוווערטיורע, האט ער געמיינט, אַז דאס איז שוין „טעאטער". און די גאנצע אויפפיהרונג, די גאנצע מעשה, מיט'ן טעאטער איז ביי איהם געווען אַ מין ביזי-וואונדער.

זעהט ווי אַנדערש דער יודישער טעאטער זעהט אויס איצט. נישט נאר ווייסט דער עולם וואס טעאטער איז, נאר ער ווייסט אויך וואס פאר אַ טעאטער ער וויל. דער היינטיגער אַקטיאר קען זיין מלאכה. מיר האבען אפשר איצט נישט קיין אדלערס און קעסלערס, דערפאר אָבער איז דער אַקטיאר איצט מעהר געשולט און לאזט זיך צופאסען צו פערשידענע אויפפיהרונגען.

און די אויפפיהרונגען, האט גאלדבערג ווייטער געדערט „זענען איצט שעהנער און קינסטלערישער ווי אַמאל. איז עס אַנ'אָפּערעטע — דערלאַנגט מען דעם צושויער ספעציעל-צוגעגרייטע מוזיק, אַ כאר פון יונגע כאריסטקעס, דעקאראַציעס, וואס זענען נישט איבערגעפאַרבט געווארען. איז די פיעסע אַ מעלאדראַמע — האט זי לאגיק, רייסט מען מיט איהר נישט די אויערען.

כ'מיין נישט צו זאגען, אַז די יודישע ביהנע האט קיין חסרון נישט. קיין ביהנע איז נישט פריי פון חסרונות. איך וויל בלויז זאגען, אַז מיר האבען געמאַכט פארטשריט און גרויספארטשריט. מיר דאר-פען, פערשטעהט זיך, אויך ווייטער זעהן געהן פאר-אויס.

געוויסע רעפארמען זענען נויטיג אין יודישען טעאטער. נישט מעהר ווי אין דעם ענגלישען אדער אין וועלכען עס איז אַנדער טעאטער, „רעפארמען א איז אַ הארבער ענין. דאס וואס פאר איינעם מיינט צו זיין אַ רעפארם, קען פאר'ן צווייטען זיין, אפשר אַ חסרון. עס איז אַזוי ווי וועגען יענעם יונגעלע וועגען וועלכען מאנולעסקא האט דערצעהלט:

„ער איז אַהיים געקומען פון חדר און האט געוואלט וויינען — ער וויל וועטשערע. האט מען איהם געגעבען אַ שטיקעל עוף, האט ער נישט געוואלט; אַביסעל יויך, האט ער עס אפגעשטופט מיט דער האנד; אַ גוט שטיקעל פיש, ניין, ער וויל נישט. וואס'זשע ווילסטו יא? ער וויל „וועטשערע".

דאס וואס דער אדער יענער טעאטער ליידט פון שלעכטע געשעפטען, מיינט נאך נישט, אַז די גאנצע פראפעסיע געהט אונטער. אט ליידען שוין יודען אַזוי פיל יאהרען און — גארנישט, מען געהט נישט אונטער.

אַמאל קען אויך פאסירען, אַז אַ טעאטער זאל ליידען, ווייל די פערוואלטונג איז אַ שלעכטע, ווייל דער סטאר' שפילט נישט וואס ער דארף שפילען, ווייל די אַקטיארען זענען נישט ריכטיג פאר די ראלען. עס קענען זיין צעהנדליגע אורזאַכען.

ח. ע-ד.

יורידישע עצות.

אין דער דאזיגער אפטיילונג גיט די רע-דאקציע פון „נייעם פאלקסבלאט" אנטווארטען אויף יורידישע פראגען, וואס ווע-רען צוגעשיקט שריפטליך פון אונזערע לעזער.

8111. אַ לאקאטאר פון נ. ציגעל-גאס.

אויב דער הויזוועכטער טוט אָן צרות די לא-קאטארען דארפען די גליטענע יעדעס מאל דער-פאר איהם צוציהען צו געריכטליכער פעראנטווארט-לעכקייט, קיין עקסמיסיע-פראצעס קענען איהם דער-פאר קאנען זיי נישט פערפיהרען, סיידען דאס וועט טון דער הויזווירט. אין לעצטען פאל אפילו מוז דער הויזוועכטער ווערען אפיציעל געקינדיגט מינ-דעסטענס מיט 3 חדשים פריהער.

———:o:———

8112. ב. ג-סקי.

איין ברודער קאן זיין בעשעפטיגט ביים צווייטען אין דער אונטערנעהמונג אויף די זעלבע ארבייטסבעדינגונגען, וואס אַ פרעמדער און ממילא אויך זיין איינגעשריבען אין דער קראנקען-קאסע און אין אלע איבעריגע פערזיכערונגס אנשטאלטען. קאנסטאטירען די ריכטיגקייט פון דער מעל-דונג, קאן די קראנקען-קאסע נאך דאמאלס, ווען דער פערזיכערטער וואוינט צוזאמען מיט'ן אר-בייטסגעבער און פיהרט אַ געמיינזאמע קיך.

———

8113. שטורך.

די שארפקייט פון דער שטראף פאר פאלש שווערען איז אפהענגיג קודם כל פון די אומשטע-נדען אויף וויפיל די געגעבענע ערקלערונגען הא-בען בעאיינפלוסט אדער געקענט בעאיינפלוסען דעם אורטייל.

———

8114. אברהם ה.

אויב דער לאקאל טראגט גיכער דעם כא-ראקטער פון אַ בודקע ווי פון אַ געוועלב, האט איהר געניג 4 קאטעגאריע.

———:o:———

8115. .Sz. A פון פראנציסקאנער 28.

אַזוי ווי איהר זענט געבליבען אלס נאדקאָנ-טיגענטער פון 1902 און זענט שוין דריבער עלטער פון 25 יאהר, וועט איהר שוין אין אקטי-ווען דינסט נישט גענומען ווערען.

8116. .L. Sz פון גדאנסקא
8117. א. ב. וו. פון פולנאצנא
8118. שלמה א-טער.
8119. פ. פ. פון לוואווסקא

וועגען אייערע ענינים דארפט איהר זיך פער-שטענדיגען פערזענליך מיט אונזער יוריסט, טעגליך פון 3—4 מיטהערגנענדיג די צייטונג.

———

8120. אַ פראווינצער לעזער.

דער בעל חוב קאן נישט צייניגען דעם מלוה צו נעמען אויפ'ן חשבון פון חוב ראטעס. דאס געריכט, בעריקזיכטיגענדיג די מאטעריעלע לאגע פון בעל חוב קאן די ציגעמשפטע סומע אָבער זיי פונאנדערליינען אויף ראטעס, אדער אפלייגען דאס צאהלען דעם חוב אויף אַ בעשטימ-טען טערמין.

קופאָן.

יורידישע אפטיילונג פון „נייעם פאלקסבלאט".

פאר דערלאנגען אנ'אנטווארט אויף א יורידישע עצה, דארף צוגעלייגט ווערן [illegible]

גילטיג דעם 11-טען סעפטעמבער 1928

טראגי-קאמעדיע פון לאנדאנער יוד. געטא

טשיקאווע געשיכטע מיט אַ יודישען שניידער, אַ מסור, און אַ געשטארבענע ארימע קצב'טע.

גאנץ ווייטשעפעל, די גאַנצע יודישע בעפעל-קערונג פון דער לאנדאנער איסט-ענד, איז שרעק-ליך אויפגעבראכט: וואו מען געהט און וואו מען שטעהט רעדט מען נאר וועגען משה ארמאַן; דער נאמען ארמאן ווערט אָבער ווייניג וואס בענוצט. „דער מסור, „דער שמוציגער כלב", „שניידערוק", אָט מיט די און ענליכע נעמען ווערט ער בע-צייכענט.

משה ארמאַן אליין, דער שניידער, דער מסור, מיט די אַנדערע טיטולען, מיט וועלכע ער איז בעקרוינט געווארען, ליגט פערבעהאלטען ביי זיך און שטעקט נאר אַרויס אַלע ווילע אַיי אויג פון פענסטער; כאפט אַ קוק, צי איז מען זיך שוין פונאנדערגעגאנגען אדער מען שטעהט נאך אַלץ...

אַ צווייטע געסעל דערביי — איז איבערגע-פאקט מיט אַ גרויסען עולם יודען: מענער, פרויען און קינדער, אין די טויערן, שטעהען אין נער-שפאנטער ווארטונג. מען ווארט אויף דער לויה פון דער מרס. פלאסקאווסקי, וואס דארף באלד פארקומען. דער ארון דארף אָבער פריהער גע-בראכט ווערען פון דער פאליציסקער מתים-שטי-בעל, וואו נאלדע פלאסקאווסקי איז געפאלמעסט געווארען.

וואס האט פאסירט?

אָט וואס האט פאסירט:

נאלדע פלאסקאווסקי, די פרוי פון דעם קצב, פרענק פלאסקאווסקי, איז געווען אַ חולה שוין כמה יאהרען; געהאט אַ שוואך הארץ און בכלל געווען אַ יודענע אַ חלוש. ווייבער האבען געזאגט, אַז זי האט „טורבעקולאז".

הכלל, דעם דינסטאג, האט גענומען מרת נאלדע פלאסקאווסקי און אפגעגעבען גאט די נשמה, געשטארבען.

האט מען תיכף מודיע געווען דעם דאקטאר ביי'אנס, וועלכער פלעגט איהר בעזוכען, און דער דאקטאר האט אַרויסגעגעבען אַ צעטעל, אַז פרוי נאלדע פלאסקאווסקי איז געשטארבען פון אַ שוואך האַרץ מיט אַ צוגאב פון לונגען-ענטציגדונג.

דערווייל האט מען געמאַכט די אַנדערע נוי-טיגע הכנות צו דער לויה. און אַזוי ווי מרס. פלאסקאווסקי איז געווען בעקאנט אין דעם גאנצען געגענד אַרום, האט זיך צונויפגעקליבען אַ גרויסע מאסע מענשען צו דער לויה.

נאר פונקט אין דעם מאמענט, ווען חברה קדישא האט געהאלטען אין אַרויסטראָגען דעם ארון פון דער שמאלער גאס-טיר, און אַרויס-שטעלען עס אויף דער ענלה, איז אָנגעקומען אַ גאַנצע מחנה פאליציסקע און האבען אפגעשטעלט די לויה. נאך מעהר, אנשטאט צו פיהרען דעם מת אויפ'ן בית-עלמין, האט די פאליציי צוגענומען דעם מת אין דער פאליציסקער מתים-שטיבעל...

וואס פאר אַ רושם דאס אריינמישען זיך פון דער פאליציי און דאס „אַרעסטירען" דעם מת האט געמאַכט אויף די אבלים און אין דעם גאנצען געגענד אַרום, קענט איהר זיך אַליין משער זיין. רעדלעך פון מענשען זענען געשטאַנען אין גאס ביז שפעט אין דער נאַכט און זיך אַלץ געפרובט טרעפען מיט פערשידענע השערות, וואס דאָ האט געקענט פאַסירען? און אַז אין הויז גופא פון די פלאסקאווסקי'ס האט מען די גאנצע נאַכט אַנ'-אויג נישט צוגעמאַכט, איז אויך איבעריג צו זאָגען.

ענדליך האט מען דערלעבט דעם דאָנערשטאָג' בעלאַגערט פון יודען פון פארטאָג אָן. און ווי נאָר דינגען פריהמארגען. דער געריכט-זאַל, איז געווען דער געריכט איז געפענט געוואָרען, איז ער אָנגע-פילט געוואָרען מיט יודען, אַז עס איז נישט געווען, וואו אַ נאָדעל דורכצושפאַרען. די שטימונג פונ'ם עולם איז געווען, אַ געשפאַנטע ביז גאָר, מען האט נאָר געהערט ווי פון עולם האט זיך סודות'דיג דערטראָגען די ווערטער: „סם", „פער'סם'ט"....

די אבלים זענען ווידער געזעסען דערשלאָגענע בלייכע, נישט אויסגעשלאָפענע, וואַרטענדיג מיט אומגעדולד צו דערוויסען זיך, וואָס דאָ טוט זיך מיט זיי.

סוף כל סוף זענען אַרויסגעקומען די גע-שוואָרענע און זיך אַוועקגעזעצט אויף זייערע ערטער, און נאָך זיי איז אַרויסגעקומען דער ריכטער.

דער ריכטער האט דערקלערט, אַז נעכטען, מיטוואָך, איז מאַרים ארמאַן געקומען אין דער פאליציי און האט געמאָלדען, אַז ער וויים, אַז נאַל-דע פלאסקאווסקי איז געשטארבען דורך סם, און פער'סם'ט האט זי איהר אייגענער מאַן, פרענק פלאסקאווסקי, בשותפות מיט מרס. גענדלער, אַ שכנה זייערע. אַ סימן האט ער, אַז ער האט מיט עטליכע מאָנאַטען צוריק געזעהן מר. פלאסקאווסקי אַריינגעהן אין מרס. גענדלער'ס הויז, וואו ער איז פערבליבען איבער אַ שעה צייט, און ער האט אויך געזעהן, ווי מרס. גענדלער'ס טאָכטער האט איינ-מאל געטראָגען אַ קוגעל צו מר. פלאסקאווסקי...

נאָכדעם ווי דער ריכטער לייענט פאָר ארמאַנס דערקלערונג פאַר דער פאליציי, בריכט אויס אַ שטאַרקע אויפרעגונג.

דער טומעל ווערט אַיינגעשטילט און דער ריכ-טער פרעגט איהם ווייטער:

— מיינסטו, אַז פרענק פלאסקאווסקי האט געהאט אומאָראַלישע בעציהונגען מיט דער מרס. גענדלער?

— ניין, — ענטפערט ארמאַן אַ צושראָקענער צוליב דער אויפרעגונג פון פובליקום נעגען איהם.

— פון וואַנען נעהמט זיך ביי דיר דער חשד, אַז מרס. פלאסקאווסקי איז פער'סם'ט געוואָרען?

— פרעגט ווייטער דער ריכטער.

— איך האָב עס נישט געזאָגט... — ענט-פערט ווייטער דער צושראָקענער ארמאַן.

— אָט איז דאָך דיין דערקלערונג, וואָס די האָסט נעכטען געמאַכט אין דער פאליציי און וואָס דו אַליין האָסט אונטערגעשריבען?

— איך ווייס נישט וואָס דאָרטען איז אָנגע-שריבען — ווערט נאָך מעהרער צושראָקען אַר-מאַן, — איך קען נישט לעזען, נישט שרייבען; וואָס מען האָט מיר אונטערגערוקט דאָס האָב איך אונ-טערגעשריבען — מיט אַ צלם...

— וואָס'זשע האָסטו יאָ געזאָגט דער פאליציי?

— איך האָב געזאָגט, אַז מען האָט געטראָ-גען קוגעל... אַ טעלער מיט קוגעל... שוין לאַנג, עטליכע חדשים צוריק....

— ביסטו הושר געווען, אַז דאָרטען איז געווען סם? — פרעגט אַלץ דער ריכטער.

— חלילה, ווי קום איך עס צו זאָגען!....

— נאָך וואָס'זשע ביסטו געגאַנגען אין דער פאליציי?

— איך ווייס נישט, איך קען נישט לעזען, נישט שרייבען, איך ווייס פון גאָרנישט. מען האָט מיר געגעבען אונטערצושרייבען, האָב איך געשריבען.

— איך פרעג דיר, איין מאָל פאַר אַלע מאָל, נאָך וואָס ביסטו געגאַנגען אין דער פאליציי, ווער האָט דיך אַהין געשלעפּט? — ווערט שוין דער ריכטער בייז.

— מען האָט מיך גערופען, בין איך געגאַנגען...

— אָבער צום ערשטען מאָל ביסטו דאָך אַליין געגאַנגען, קיינער האָט דאָך דיר נישט גע-רופען? נאָך וואָס ביסטו געגאַנגען?

— איך האָב זיי דערצעהלט, וואָס איך ווייס.

מר. פלאסקאווסקי, דער נעכסטער עדות, דער-צעהלט, אַז זיין פרוי איז געווען קראַנק אַ לאַנגע צייט, און אַז מרס. גענדלער איז געווען אַ זעהר נאָהענטע פריינדין פון זיין פרוי. ער דערצעהלט, אַז זיי זענען געווען בעפריינדעט אַ משך פון איבער פינף-און-צוואַנציג יאָהר, און אַז בעת זיין פרוי איז געווען אין שפּיטאָל, האָט מרס. גענדלער גע-קאָכט מיטאָג פאַר איהם.

עס טרעטען אויף נאָך אַ גאַנצע רייה עדות, וועלכע דערקלערען, אַז זיי האָבען גוט געקענט די פערשטאָרבענע מרס. פלאסקאווסקי ווי אויך איהר מאַן, מר. פלאסקאווסקי, און אַז זיי האָבען תמיד געלעבט צווישען זיך בשלום.

עס גיבען אויך בעווייזען די דאָקטוירים, ד"ר סימאָנס, וועמענס פאַציענטין די פערשטאָרבענע איז געווען, און אַ בעריהמטער פּאַטאָלאָג, וועלכער האָט געבאַלמעסט די פערשטאָרבענע. ביידע שטע-לען פעסט, אַז קיין סימן פון סם איז דאָ נישט גע-ווען, און אַז דער טויט איז פעראורזאַכט געוואָרען פון נאַטירליכע סיבות.

כדי ענדסטוועגען איז נאָכדעם אויפגערופען גע-וואָרען די מרס. מרים גענדלער אַלס עדות. מרס. גענדלער האָט געזאָגט, אַז זי קען זיך שוין פון לאַנג מיט דער פאַמיליע פלאסקאווסקי. און אַז דער עיקר פריינדשאַפט איהרע איז געווען מיט דער פערשטאָרבענער.

דער ריכטער פרעגט איהר:

— האָסטו ווען עס איז איינגעגעבען סם דער מרס. פלאסקאווסקי.

— ניין...

— קענסטו דעם מר. ארמאַן?

— הלואי וואָלט איך איהם אַזוי נישט גע-קענט... איך קען איהם שוין צו גוט...

די געשוואָרענע אָהן פיל ישוב הדעת, האָבען אַרויסגעטראָגען אַנ'אורטייל פון „טויט דורך נאַטיר-ליכע סיבות".

און דאַן האָט דער ריכטער ווידער צוגערופען די „קאָכלעפעל", מר. ארמאַן, און האָט איהם אַזוי געזאָגט:

— דו זעהסט, וואָס פאַר אַ צרות דו האָסט אָנגעמאַכט מיט דיין מסירה? מעגסט זיך שעמען אין דיין ווייטען האַלז אַריין, לייבער קען איך מעהר ווי דאָס נישט זאָגען...

און ווענדענדיג זיך צו דעם אַלמן, מר. פלאס-קאָווסקי, האָט דער ריכטער צוגעגעבען:

— אויב איהר רעכנט, אַז דער דאָזיגער פאַר-שוין — ארמאַן — האָט אייך בע'עולה'ט, דאַרפט איהר איהם אָנקלאָגען דערפאַר אין געריכט...

ווען משה ארמאַן האָט פערלאָזען דאָס גע-ריכט, האָט זיך דער גאַנצער עולם אַ לאָז געטאָן נאָך איהם, און ווען נישט דאָס אַריינמישען זיך פון דער פאליציי וואָלט ער שלעכט אָפּגעשניטען. בלויז איין פרוי האָט זיך איינגעגעבען צוצו-לויפען צו איהם און אַריינשפּייען איהם אין פּנים מיט די ווערטער:

— שמוציגער כלב!... מסור!...

באַלד נאָכדעם איז פאָרגעקומען די לויה,...

———:o:———

לאדז. 11 סעפטעמבער 1928

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז. 11 סעפטעמבער 1928

ענטגילטיגע האנדעלס - אונטערהאנדלונגען.

אין חודש פעברואר פון היינטיגען יאהר זענען פאקטיש איבערגעריסען געווארען די ארבייטען פון די האנדעלס-אונטערהאנדלונגען צווישען דייטשלאנד און פוילען. נישט קיקענדיג אויף אלע בעמיהונגען מצד פוילען האט זיך נישט איינגעגעבען די אונטערהאנדלונגען צו בענייען, ווייל דייטשלאנד איז שוין אריינגעגאנגען אין פעריאד פון די וואהלען, וועמענס רעזולטאט האט געדארפט דעצידירען וועגען דער רעגירונג אין דייטשלאנד, און וועגען די פרינציפיעלע טענדענצען פון דער דייטשער פאליטיק.

די דייטשע וואהלען פון 20. מאי האבען געגעבען א בעדייטענדער זיג די לינקע עלעמענטען און די האנדעלס-אונטערהאנדלונגען זענען נעכטען בענייט געווארען אין דער פוילישער הויפט-שטאט ווארשא.

פוילען טרעט צו צו די אונטערהאנדלונגען מיט א גרויסער דאזע אפטימיזם.

מ'לעגט מעהר האפנונג אויפ'ן איצטיגען לינקערען דייטשען קאבינעט, ווי אויף דעם געוועזענעם נאציאנאליסטישען די דעצידירענדע ראל האבען דאך איצט די סאציאל-דעמאקראטען, וועלכע האבען שוין נישט איינמאל ערקלערט, אז זיי ווילען איינפיהרען נארמאלע בעציהונגען מיט פוילען.

הגם דער צוזאמענשטעל פון דער דייטשער דעלעגאציע איז געבליבען נישט געענדערט, זענען אבער די שטימונגען און די אינסטרוקציעס, וואס זי האט בעקומען גאנץ אנדערע.

מ'דארף דעריבער האפען, אז די אונטערהאנדלונגען וועלען דאסמאל זיין זאכליכע און דעצידירענדע.

זיי דארפען דערפיהרען ביז צו דעם הויפט-ציל – שליסען א דעפיניטיווען אפמאך, וועלכער זאל רעגולירען די האנדעלס-בעציהונגען צווישען פוילען און דייטשלאנד. דער טראקטאט דארף זיין אויפ'ן ברייטסטען פערנעהם פון סחורה-אומזאץ. אזא אפמאך דארף ביידע צדדים פערזיכערען די גרעסטע געווינסען.

פוילען שטעלט זיך אויפ'ן שטאנדפונקט, אז ביים שליסען פונ'ם אפמאך דארף בעריקזיכטיגט ווערען דער גאנצער פוילישער עקספארט.

צו דעם ווילען אבער נישט דערלאזען די דייטשע אגראריער.

זיי סאבאטירען די אונטערהאנדלונגען און טענה'ן, אז דער עקספארט פון פוילישע תבואה וואלט זיך זעהר שלעכט אבגערופען אויף דעם דייטשען ווירטשאפטליכען לעבען און איבערהויפט אויף דער אגראר פראדוקציע. די אטמאספערע האט זיך אבער איצט אין דייטשלאנד געריינינגט און די לינקע קרייזען ווייזען אן מיט סטאטיסטישע ציפערען, אז די דייטשע אגראר-פראדוקציע איז נישט גענוגענד פאר'ן לאנד, און דייטשלאנד מוז עקספארטירען תבואה, פלייש און בהמות.

מ'האלט דעריבער, אז די פוילישע פאדערונג צו בעריקזיכטיגען דעם פוילישען תבואה-עקספארט וועלען די דייטשען איצט נאכקומען, און די ווייטערדיגע אונטערהאנדלונגען וועלען שוין זיין פיל לייכטערע.

אזא עהנליכע עוואלוציע איז פארגעקומען אין פוילען.

די גרויס-אינדוסטריעלער פון עטליכע אינדוסטריע צווייגען האבען צוליב זייער פערזענליך-געשעפטליכע אינטערעסען נישט געוואלט דערלאזען צו שליסען דעם פויליש-דייטשען האנדעלס-אבמאך. דאס פוילישע האנדעלס-מיניסטעריום האט אבער דעם אינטערעס פון גאנצען לאנד געשטעלט העכער ווי די אפעטיטען פון די מאגנאטען און זיך דעצידירט איצט אנצוהויבען שוין ענטגילטיגע האנדעלס-אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד.

מ'דארף דעריבער האפען, אז דער גוט-פערשטאנענער אינטערעס פון ביידע צדדים, צוזאמען מיט דעם ווילען איינצושטעלען נארמאלע בעציהונגען צווישען ביידע שכנות'דיגע מלוכות וועט דאסמאל דערפיהרען די אונטערהאנדלונגען צו אנ'ערפאלגרייכען סוף.

ר.

Dr. Z. Rakowski

ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
ספרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך
אין לאטשעגיעץ, צערושער 17 פון 10—11 און פון 2—3

„דער אמת'ער ווערט פון קעלאג-אפמאך"

לאיד דזשארדזש וועגען דעם אייביגען שלום-אפמאך צווישען די פעלקער.

אין דער „נ. פרייע פרעסע" איז פערעפענטליכט אנ'ארטיקעל פון לאיד דזשארדזש'ן א. נ. „דער אמת'ער ווערט פון קעלאג פאקט. דער געגענזאץ צווישען שלום-פאליטיק און בעוואפנונגען", דער געוו. ענגלישער פרעמיער שרייבט צ. א.:

בעת אין דער לופט קלינגען נאך די טריאומף פלענער פון צימבאלען צוליב'ן אונטערשרייבען דעם קעלאג-אפמאך, איז עס אויפ'ן ארט צו דערמאהנען די, וועלכע יובלען, אז דאס, צוליב וועלכען זיי פרעהען זיך אזוי, איז נאר איין שריט פאראויס. אויב די פריינד פון שלום וועלען זיך לאזען רוהען אויפ'ן וועג און וועלען זיך צוגרייטען צו א יום-טוב, גלייך ווי זיי וואלטען שוין דערגרייכט די שטאט פון שלום אויף דער ערד און פון גוטען ווילען צווישען די מענשען, דאן ערווארט זיי א שווערע ענטוישונג, די מלוכות האבען נאך אפילו היינט סוף כל סוף צוטרוי צום גאט פון קריג, קיינע פון די מלוכות איז נישט גרייט זיך אפצוזאגען אפילו פון איין באטעריע, פון איין קרייסער-שיף, אדער אפצוטרעטען כאטש איין קריגס-עראפלאן פאר ציווילען געברויך, אויף די דאזיגע פאקטען ווייז איך אן נישט כדי ארויסצורופען פעסימיזם, נאר אין געגענטייל, כדי צו דערמאהנען, אז מ'דארף אויסהארען.

לאיד דזשארדזש דערצעהלט, אז ווען ר'האט געהערט אין ראדיא די ידיעה, אז אין פראנצעזישען אויסערן-מיניסטעריום זענען זיך צונויפגעקומען די דיפלאמאטען, כדי אונטערצושרייבען דעם פאקט, האט איהם ארומגענומען א גרויסע פרייד, די פרייד איז אבער אפגעשוואכט געווארען א דאנק די צוויי אנדערע ידיעות, וועלכע ער האט גלייכצייטיג דערהאלטען. די ערשטע ידיעה איז געווען אנ'אויספיהרליכער בעריכט וועגען אנהויב פון די הערבסט-מאנעווערס אין דרום-ענגלאנד, וועגען די הכנות צו א מאנעווער-שלאכט, און דערביי האבען ריזיגע טאנקען און שווערע ארטילעריע געוויסט איבער די גאסען, פיל דיוויזיעס אינפאנטעריע זענען געבראכט געווארען אין בעוועגונג און עראפלאנען האבען אנגעפילט די לופט. ביז איצט, שרייבט לאיד דזשארדזש, האט נאך קיין איינציג קריגס-מיניסטעריום נישט גענומען צו קענטעניש דעם שלום-פאקט.

די צווייטע ידיעה איז געווען, אז די יעניגע, וועלכע האבען זייט יאהרען געפרובט אין גענף ווירקען אייניגער אויפ'ן אנדערען אין דער ריכטונג פון ענטוואפנונג, האבען אויך דאסמאל נישט געקאנט קומען צו א פערשטענדיגונג. די מיליטערישע עקספערטען ווילען און קאנען נישט זיך ענטוואפנען, דאס קענען טון נאר די מלוכה-מענער, און זיי מוזען אונטערנעהמען די איניציאטיוו און די ענטגילטיגע פעראנטווארטליכקייט.

לאיד דזשארדזש רעדט דאן וועגען דער סקעפטישער בעציהונג פון רוסלאנד צום פאקט צוליב דעם, וואס די זעלבע מלוכות, וואס האבען איהם אונטערגעשריבען, האבען מיט חוזק געקוקט אויף ליטווינאוו'ן, ווען יענער האט אין גענף גערעדט וועגען ענטוואפנונג. ער ציטירט די רעדע, וועלכע ס'האט געהאלטען וועגען אפמאך מוסאליני'ס ברודער: „מ'דארף נישט, – האט געזאגט דער הויכגעשטעלטער קרוב פון דו'טשע, – חוזק מאכען פון פאקט, וועלכען ס'האבען אונטערגעשריבען פערשידענע גרויסע מלוכות, דערונטער אויך איטאליען. אבער ווען מיר ווילען זיין ערליך, דאן מוזען מיר זאגען, אז אין דעם דאזיגען קעלאג-פאקט און אין די מאניפעסטאציעס ביי זיין אונטערשרייבען ליגט א געגענזייטיגע „פנארעריי", וועלכע ווערט בעגלייט פון א סך רעטאריק און פון א דורכזיכטיגער אונאויפריכטיגקייט.

דאן האלט לאיד דזשארדזש, אז דער פאקט איז א גרויסער מאראלישער נצחון פון אמעריקא, וועלכע וועט נישט נאר קאנען זיך אננעהמען פאר א קרבן, נאר וועט האבען דאס רעכט מיט פעראכטונג זיך צו בעציהען צום ווירקליכען, נישט בלויז טעכנישען אנגרייפער. אמעריקא האט מיט דעם פאקט ערקלערט, אז זי וועט נישט בלייבען גלייכגילטיג צו א קריזיס, וועלכער טראגט די סכנה צו ווארפען די אייראפעאישע פעלקער אין א נייעם בראנד-פייער. און ס'וועט זיך ביים היינטיגען טאג נישט געפינען קיין איין מלוכה, וואס זאל זיך נישט גוט פערטראכטען, אויב זי קאן מיט איהר האנדלונג ארויסרופען די אונצופרידענקייט פון אמעריקא, אנ'אונצופרידענקייט, וועלכע קאן הינטער זיך האבען די קראפט פון פעראייניגטען אמעריקאנישען און ענגלישען פלאט.

דייטשלאנד און „פרעסא".

V.

צווי פנים'ער.

פון איין זייט פלאץ — דער קעלנער באהנהאף, פון דער צווייטער — דער קעלנער דאם. פון איין זייט — דער ברענפונקט פון דער פיבערהאפטיגסטער, קאמפליצירטער, מאדערנער מאשין-באהן-בעוועגונג. פון דער אנדערער זייט — דער אלטער קלויסטער, וואס זיינע שפיצען גרייכען אין הימעל אריין. און די ערינערונג וועגען זיין אנפאנג פערלירט זיך אין די ווייטסטע צייטען, פון אונזער ערע, אין די ערשטע יאהרען פון פריהען מיטעל-אלטער. אויפ'ן קעלנער וואקזאל קומען טעגליך אן צעהנדליגער טויזענדער מענשען פון אלע עקען וועלט און פאהרען אפ אין אלע וועלט-עקען, דורך די קעלנער משאות-באהנהאפען געהען דורך אין טאג טויזענדער און טויזענדער וואגאנעס סחורות. צו דער אומגעהויערער בעוועגונג קוקען זיך צו מיט א מאיעסטעטישער רוהיגקייט די אלטע, טונקעלע טורעמס פון קעלנער דאם, וועלכע האבען געזעהן די קאמפען צווישען אויפגעהענדען קריסטענטום און דער פערוועלקטער אפשטארבענדער ציוויליזאציע פון קלאסישען רוים, די קרייץ-צוגען, די מורא'דיגע מיטעלאלטערליכע פעסט-עפידעמיעס. די צייטען פון לוטער'ן און די רעפארמאציאנס-בעוועגונג, די רעליגיעזע מלחמות, וואס זענען ווי שטורמען דורכגעגאנגען איבער דייטשלאנד און דאס לאנד וויסט און חרוב געמאכט.

איבער דער שטאדט פליסט דער רהיין, די לאנגע האהענצאלערן-בריק פעראייניגט איין זייט טייך מיט'ן אנדערען. אויף די אייזערנע געוועלבען פון דער בריק — גרויסע בוכשטאבען, וואס לייכטען אין דער נאכט און שפיגלען זיך פאנטאסטיש אפ אין די שטילע וואסערען פון טייך: דאס רעקלאמירט זיך די פראנצויזישע אויטאמאבילען-פאבריק „סיטראען" — א לעגענדע פון צוואנציגסטען יאהרהונדערט, א מעשה פון לעגענדארישען פראדוקציאנס-שוואונג און לעגענדארישער רייכקייט, אונטער דער בריק פליסט דער רהיין און טראגט אין זיינע כוואליעס לעגענדעס פון אלטע צייטען, פון ריטערליכע און אכזריות'דיגע גראפען, פון איידעלע דאמען, וואס האבען געטרוימט אין די טורעמס פון פעסטונג-שטארקע שלעסער, פון „לארעליי", וואס האט געצויבערט מיט איהרע גאלדענע האר און איהר זינגען און איז בעזונגען געווארען אין דער צארטער באלאדע פון היינע'ן.

א שטאדט מיט א דאפעלט פנים. מיט א פנים פון היינט און א פנים פון נעכטען, מיט צייטונגען, וואס זייער בעטריב איז דאס לעצטע ווארט פון דער טעכניק און אינפארמאציאנס-דינסט און וואס האבען אנגעהויבען צו ערשיינען אין צייטען, ווען ס'איז נאך קיין דרוק-מאשין נישט געווען, מיט גראנדיעזע מאדערנע ווארען-הייזער נעבען א מיטעלאלטערישען „גאסטהאף צו דען פעטען העננען".

קאלאניא – פעליקס אגריפינא.

אלץ איז דא איינגעוועבט אין לעגענדע. שוין דער נאמען אליין, שוין די ענטשטעהונג פון דער שטאדט. די ערשטע פונדאמענטען איהרע זענען געלעגט געווארען נאך פאר קריסטוס געבורט. דא האט געלעבט דער גערמאנישער שבט פון די אוביער. דער שבט איז בעזיגט געווארען דורך די רוימער. אן שפיץ פון רוימישען מיליטער איז געשטאנען דער ארמעע-פיהרער גערמאניק. אויפ'ן ארט וואו ס'געפינט זיך קעלן, האט זיך געפונען זיין שטאב. מיט איהם איז געווען זיין פרוי, אנ'איניקעל פון אימפעראטאר אקטאוויאן אויגוסט, דא האט זי גערמאניק'ן געבוירען א טאכטער, די קינפטיגע קייזערין, די טראגיש-ראמאנטישע אגריפינע, די מוטער פון נעראנ'ען.

אגריפינע איז גענומען געווארען פאר א פרוי דורכ'ן רוימישען אימפעראטאר קלאודיוס. ער איז שטערבליך געווען פערליבט אין דער שעהנער אגריפינע, און אין יאהר 50 נאך קריסטוס געבורט האט ער דאס ארט, וואו זיין פרוי איז געבוירען געווארען, א נאמען געגעבען פאר איהר כבוד וועגען „פעליקס אגריפינא" — די גליקליכע אגריפינע. דאס ארט אויפ'ן רהיין האט בעקומען די רעכט פון א רוימישער „קאלאניא", די איינוואוינער איז ערלויבט געווארען פריי צו האנדלען און צו בעוועגען זיך איבער דער גאנצער רוימישער אימפעריע.

אגריפינא האט שוין אפגעדאנקט קלאודיוס'ן פאר דער הייסער ליבע, וועלכע ער האט איהר געשאנקען, פאר דעם כבוד, וואס ער האט איהר צוגעטיילט, אנרופענדיג די נייע רוימישע קאלאניא מיט איהר נאמען. זי האט גענומען פיהרען אינטריגעס לטובת נעראנ'ען, איהר זוהן פון ערשטען מאן, און קלאודיוס איז דורך סם אפגערוימט געווארען פון וועג. די מאכטגיריגע אגריפינע האט אבער געענדיגט נישט ווייניגער טראגיש פאר איהר מאן. ווען זי האט אנגעהויבען אינטריגירען געגען איהר זוהן נעראן, אכזר נעראן, האט ער געגען איהר געהאנדעלט אזוי ווי ער פלעגט האנדלען געגען יעדען אנדערען קנעכט, שונא אדער נישט געוואונשענעם פריינד. ער האט איהר געהייסען דערשטיקען. אגריפינע איז אומגעקומען, איהר נאמען איז אפגעווישט געווארען פון דער שטאט אויפ'ן רהיין, פון „פעליקס אגריפינא" איז געבליבען בלויז „קאלאניא", און אט דער נאמען איז פערבליבען ביז'ן היינטיגען טאג: „קאלאניא" — „קעלן".

די הייליגע אורסולע און די 11 טויזענד בתולות.

מיט א לעגענדע איז פערבונדען דער קעלנער דאם, איינע פון די גרעסטע הייליגקייטען פון דער קאטוילישער וועלט. די לעגענדע דערצעהלט, אז אין אנהויב פון מיטעל-אלטער איז קיין קעלן געקומען פון אירלאנד די הייליגע אורסולע מיט 11 טויזענד אונשולדיגע בתולות. דא האבען זיי גענומען פערשפרייטען די קריסטליכע לעהרע צווישען די געצענדינער. אין קאמף מיט די פריסטערס פון די געצענדינער איז די הייליגע אומגעקומען און מיט איהר אויך די 11 טויזענד בתולות. אויפ'ן ארט וואו איבער זיי איז אויסגעפיהרט געווארען די עקזעקוציע, איז אויפגעשטאנען דער וואונדערבארער דאם, מיט וועלכען קעלן שטאלצירט ביז היינט. די שטאט נופא איז געווארען פערהייליגט דורך דעם מארטירער טויט פון אורסולא און איהרע חבר'טעס, קיין קעלן האבען אנגעהויבען צו ציהען פילגרימען פון דער גאנצער וועלט, כדי זיך צו בוקען פאר די הייליגע רעליקוויעס, וועלכע זענען געבראכט געווארען פון אירלאנד; נאך היינט געפינען זיך אין הערב פון קעלן 3 קרוינען און 11 פלאמענדיגע הערצער, די דריי קרוינען זענען א זכר פון די רעליקוויעס, די 11 הערצער דערמאהנען אין די 11 טויזענד אומגעקומענע אונשולדיגע מיידלעך.

„פארינא געגענאיבער".

און אפילו דאס בעליבטע קאסמעטישע מיטעל, דאס בעריהמטע קעלנישע וואסער איז ארומגעוויקעלט אין א לעגענדע. וועגען דעם דאזיגען וואסער ווערט דערצעהלט. אין צפון-איטאליען האט געלעבט אנ'ארימער יתום, אהן פאטער און מוטער. ער האט געהייסען יאהאן מאריא פארינא. געהאט האט ער בלויז א באבע, וועלכע האט געשטאמט פון קעלן. די באבע האט געראטען איהר איניקעל ער זאל געהן קיין קעלן, אין דער שטאט, וואו עס ווערען פערבארגען וואונדערליכע אוצרות, וואו עס פליסט דער צויבערליכער טייך און וואוהין עס שטראמען גאטספארכטיגע מענשען פון אלע עקען וועלט. אויפ'ן וועג האט די באבע מיטגעגעבען פארינא'ן א צויבער-וואסער, וואס העלפט געגען אלע שלאפקייטען און האט איהם אנגעזאגט, אז מיט דעם וואסער זאל ער זיך רייבען, אויב עס וועט איהם נאר עפעס וועה טון. אויפ'י פאל, אז דאס וואסער וועט אויסגעהן, האט זי איהם איבערגעגעבען דעם סוד, ווי אזוי צו מאכען עס אויפסניי. דאס איז געווען דער סוד פון קעלניש וואסער.

יאהאן מאריא פארינא איז געקומען קיין קעלן, דא האט ער געעפנט א געוועלבעל און גענומען פערקויפען דאס וואונדערבארע וואסער. ער האט גיך בעקומען פיל קונים, אלע וואנדערער, וואס פלעגען קומען פון ווייטע לענדער קיין קעלן, האבען געקויפט דאס דערפרישענדע וואסער, צו די קעלנער מערקווירדיגקייטען איז צוגעקומען נאך איינע: דאס קעלנישע וואסער. פארינא'ס געוועלב האט זיך געפונען נעבען יוליש-פלאץ, און אזוי ווי פארינא האט איינציגען בעקומען פיל קאנקורענטען, האט ער זיין פירמע אנגערופען „פארינא געגענאיבער דעם יוליש-פלאץ". אזוי הייסט די פירמע ביז'ן היינטיגען טאג: „פארינא געגענאיבער".

די בעקאנטע ארעקאלאן-מארקע 4711 פון פ. מילהענס איז אויך פערבונדען מיט א לעגענדע, דהיינו: אין דער צייט פון דער פראנצויזישער אקופאציע דורך נאפאלעאנ'ס ארמעע האט די מיליטער-מאכט בעפוילען צו מאכען א רעגיסטער פון אלע הייזער אין קעלן. דאס הויז פון דער פירמע מילהענס האט געהאט דעם נומער 4711, און פון דאן אן איז דער נאמען פון דער פירמע צונויפגעבונדען מיט דעם נומער 4711.

אט די און פיל אנדערע לעגענדעס ווערען דערצעהלט אין אלטען קעלן, אין דער שטאט, וואו ס'האט זיך אויסגעבויט א פאלאץ פון מעכטיגסטער קעניג „פון אונזער צייט — די פרעסא".

לאזאר פוקס.

דאס לאדזשער לעבען

נייער פאלקסבלאט

נייער פאלקסבלאט

11
דינסטאג
כד
אלול תרפ"ח

סעפטעמבער

זון-אויפגאנג 5.03
זון-אונטערגאנג 6.07

רעגיסטראציע פון יאהרגאנג 1910.

מארגען דארפען זיך צושטעלען אין דער מיליטעריש-פאליציייאישער ביורא אויף פיעטריקא-ווער 212 אלע מענסלייט, וועלכע זענען געבוירען אין 1910, און וואוינען אויפ׳ן שטח פון 3-טען פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען, וועלכע הייבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

L. Ł. M. N. O.

און די, וואס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 8-טען פאליציי-קאמיסאריאט מיט די פאמיליען-נעמען, וועלכע הויבען זיך אן מיט די בוכשטאבען:

A. B. C. D. E. F. G. H. Ch. I. J.

רעגיסטרירט אייערע האנדעלס-אונטערנעהמונגען!

(מ.) צוליב דעם, וואס בקרוב ענדיגט זיך שוין דער רעגיסטראציע-טערמין, מאכט דאס אינ-דוסטריע-אמט פון דער ערשטער אינסטאנץ אויפ-מערקזאם אלע האנדעלס-אינדוסטריע און בעדי-נונגס-אונטערנעהמער, אז זיי זאלען, ווי אמשנעל-סטען רעגיסטרירען זייערע אונטערנעהמונגען.

די, וועלכע וועלען זיך נישט רעגיסטרירען, וועלען ווערען בעשטראפט.

די רעגיסטראציעס פון די אונטערנעהמונגען קומען פאר אין די ביורא׳ס פון אינדוסטריע-אמט: פרייהייטס פלאץ 14, און אויף טראוגוטא 10 אין די שעה׳ן פון 8 אינדערפריה ביז האלב 1 מיטאג.

אין די אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען.

(ל) ל. פאוולאווסקי (פיעטרקאווער 307), **ס. האמבורג** (גלובנא 50), **ב. גלוכאווסקי** (נארוטא-וויטשא 4), **י. ליטקעוויטש** (קאפערניקא 26), **א. כארעמזא** (פאמארסקא 10) **און א. פאטאש** (פלאץ קאשטשעלני 10).

פראצעס וועגען א פערשווענדונג.

(ל) נעכטען איז אין היגען קרייז-געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען יאקוב פייפער, הערש פייפער, שמעון שענוואלד און לוציאן שע-ראדזקי, וועלכע זענען בעשולדיגט געווארען אין פערשווענדען 11 טויזענד זלאטיס, וועלכע האבען געהערט צו דער פירמע שוסטאוו און שותפים.

יאקוב פייפער איז בעת דער אויספארשונג ענט-לאפען, די איבעריגע דריי זענען נעכטען געשטא-נען פאר׳ן געריכט. נאכ׳ן אויסהערען דעם פרא-קוראר און פערטיידיגער האט דאס געריכט פער-משפט שענוואלד׳ן אויף 8 חדשים טורמע, הערש פייפער און שעראדזקי זענען צוליב מאנגעל אין בעווייזען פרייגעשפראכען געווארען, נאך יאקוב פייפער זענען ארויסגעשיקט געווארען שטעק-בריף.

א פאמיליע פער׳סמ׳ט מיט פיש.

(—) נעכטען האבען זיך פער׳סמ׳ט נאך א נאכט-עסען פון נישט קיין פרישע פיש, 7 פערזאן פון דער וואוינונג פון ה. העכט אויף נאווא-טאר-גאווא 24.

צו די פער׳סמ׳טע איז ארויסגערופען געווא-רען פאגאטאוויע, וועלכע האט זיי ערטיילט הילף.

פון דער יודישער קהלה.

איבערגעשיקט דעם ביודזשעט פאר׳ן 1928 י. צו דער שטעטישער סטאראסטווע. – רעקורסען פון אלע פראקציעס. – פרעזידיום פון קהלה-פערוואלטונג אין „אוזדראוויסקא“. – גמילת חסדים קאסע פערטיילט פרישע 2000 זלאטעס.

נעכטען האט די קהלה־פערוואלטונג איבער־געשיקט צום שטעטישען סטאראסטע דעם ביודזשעט אויף 1928 י. דער פראטאקאל פון דער ראט־זיצונג וועלכע איז פארגעקומען דעם 19. אויגוסט איז איבערגעשיקט געווארען באלד נאך דער זיצונג.

נאכדעם איז דער ביודזשעט אויסגעלעגט גע־ווארען אין דער קהלה כדי מ׳זאל קענען מאכען צו איהם בעמערקונגען. דער ביודזשעט איז אויסגע־לעגט געווען ביז׳ן 29 אויגוסט און בעמערקונגען האבען געקענט געמאכט ווערען ביז צום 7. סעפ־טעמבער. נאך דער זיצונג פון קהלה־ראט האבען די קהלה־ראטמענער פערגאמענט, (בונר) און ערעל־מאן (פועלי־ציון) אריינגעטראגען אנ׳אויסבעסערונג צום פראטאקאל אין וועלכען זיי האבען פעסטגע־שטעלט, אז קיין קווארום איז אויף דער זיצונג נישט געווען.

די דאזיגע אויסבעסערונג איז מיט׳ן פראטאקאל צום שטעטישען סטאראסטע נישט איבערגעשיקט געווארען. פרנס ערעלמאן האט דאן אריינגעטראגען אלס „בעמערקונג צום ביודזשעט“ א פעסטשטעלונג וועגען דעם פערלויף פון די ראט־זיצונג, אזוי ווי די קהלה־פערוואלטונג האט די דאזיגע „בעמערקונגען“ נישט אנגענומען האט זי פרנס ערעלמאן איבערגע־שיקט דירעקט צו דער שטעטישער סטאראסטע.

ווי מיר ווערען געוואויר האבען אנגעגעבען רע־קורסען די ציוניסטען, אונפארטייאישע, בונד און פועלי ציון.

נעכטען האבען די מיטגלידער פון דער קהלה־פערוואלטונג פרנס מינצבערג, וויצע־פרעזעס בער־נער, ראזאר פליוואצקי און סעקרעטאר נארעל בע־זוכט דעם סאנאטאריום „אוזדראוויסקא“. מיט די פערוואלטונגס מיטגלידער פון דער קהלה איז אויך מיטגעפאהרען ד״ר הערשפינקעל. די פערוואלטונג פון אוזדראוויסקא האט די געסט געוויזען זייער ווירטשאפט, די 22 מארג לאנד וואס אוזדראוויסקא בעזיצט און די פאוויליאנען פאר די קראנקע. די פער־וואלטונג פון אוזדראוויסקא ארדענט איין היינטיגס יאהר בלויז 9 סעזאנען, וויל יעדע סעזאן ברענגט א רעפיציט פון צירקא 5.000 זל. און די פערוואל־טונג האט נישט פון וואנען צו דעקען די רעפיציטען. פאר די געסט איז איינגעארדנט געווארען א פריש־טיק. פרעזעס מינצבערג האט ערקלערט, אז ער איז ענטציקט פון דער ווירטשאפט און אז ער וועט זיך בעמיהען אויספוילען ביי דער פערוואלטונג אז זי זאל דעקען א העלפט פון דע סחו׳ש־רעפיציט כדי צו געבען „אוזדראוויסקא“ די מעגליכקייט היי־יאהר איינצוארדנען נאך א 10. סעזאן.

נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער גמלת חסדים־קאסע ביי דער קהלה־פערוואלטונג ס׳זענען פערטיילט געווארען הלוואות אויף 2000 זל.

א סך מלאכות, ווייניג ברכות און צום סוף — קדחת.

(—) מאוריצי ראכמאן, דאס איז דער אמת׳ער נאמען, אבער דער נאמען מאוריצי ראכמאן האט איהם נישט געשטערט אמאל צו הייסען אבראם פיקמאן, אראלף פיפעק א. ר. גל.

מאוריצי ראכמאן האט זיך בעשעפטיגט... מיט וואס האט ער זיך דען נישט בעשעפטיגט? — א וואיאזשאר, א פערזיכערונגס־אגענט, א פאטאגרא־פיסט און א סוחר פון שרייב־מאשינען, ווייל ראכ־מאן, וועל פיקמאן, וועל פיפעק, האט זיך געהאלטען אין כלל: זאל זיין פון א קאזאק אבי צו לעבען! און אזוי ווי לעבען לאזט זיך זעהר לייכט אויף וועקסלען — האט ער געשריבען וועקסלען.

אנומעלטען קומט ער אריין, אין ווארשא אויף סענאטארסקא 66 אין שרייב־מאשינען געשעפט.

— פערקויפט מיר א מאשין.

— ביטע, מיט׳ן שענסטען פערגעניגען.

ראכמאן קלויבט אויס א מאשין, האנדעלט זי אויס, שלעפט ארויס וועקסעל־בלאנקעס פון טאש און געהט שרייבען.

— אבער, ווער זייט איהר, פאר וועלכער דרשה זאל איך דאס ביי אייך נעהמען וועקסלען?

— וואס הייסט, פאר וועלכער דרשה? — איהר קענט מיך נישט? איהר האט קיינמאל נישט גע־הערט פון מיר? איך האב די עהרע — אבראם פיקמאן פון פלאנסק, אט איז מיין אדרעס, אזוי, ווי איהר זעהט, יא, אבראם פיקמאן, הויז און מא־נופאקטור־וואר־געשעפט־אייגענטימער.

די שרייב־מאשין ווערט פערקויפט פאר 160 זל. אין א רעכטס־קאנסולענטען ביורא אויף די נאלעווקיס. דארט ווערט די מאשין קאליע און עס ווערט צו איהר ארויסגערופען דער מעכאניק פון שרייב־מאשינען־געשעפט פון סענאטארסקא.

דער מעכאניק דערקענט: דאס איז דאך פיק־מאנ׳ס מאשין! די מאשין האט דאך נאר געזאלט זיין אין פלאנסק, ווי אזוי איז זי מגולגל געווארען אויף די נאלעווקעס?

ס׳הויבט זיך אן א חקירה ודרישה און מען דערוואוסט זיך, אז הוא־הוא: די מאשין איז טאקע די איינציגע, נאר געקויפט אבער האט זי אבראם פיקמאן פאר 600 זל. וועקסלען און פערקויפט האט זי מאוריצי ראכמאן פאר 150 זל. מזומן.

פיקמאן איז ארעסטירט געווארען און האט זיך ליב צושמייכעלט:

— אז איך בין גארנישט פיקמאן — כאלה, ווי כ׳בין געבוירען געווארען האב איך שוין געהייסען מאוריצי ראכמאן!....

פאליציי האט איהם אבער בעוויזען, אז ער האט אביסעל א קנאפען זכרון, ווייל אויסער ראכמאן און פיקמאן האט ער נאך א הובש ביסעל נעמען, און אז פאליציי האט שוין געהאלטען אין רעכענען, האט מען שוין אויסגערעכענט די געשעפטען זיינע אויך:

א פערזיכערונגס־אגענט פון גנבות, א לעבענס פערזיכערונגס־אגענט, א בעזיצער פון א צוקער־סקלאד אין ראדאם, אנ׳אגענט פון א רעקלאמע־פירמע, א קאמיוואיאזשאר, א שטיקעל קעשענע גנב, און לסוף, אנ׳אגענט פון דער לאדזשער פאטאָ־גראפען־אנשטאלט „רעקארד“, אויף זאחארזקא 3.

ראכמאן, וועל פיקמאן, וועל פיפעק, האט יעצט געמוזט פערלאזען אלע זיינע בעשעפטיגונגען, וועל־כע האבען אזוי גוט פראספערירט, און זיך אוועק־זעצען אין ארעסט, און דאס אלעס צוליב א נארישע שרייב־מאשין!...

בעשטעטיגט די העכערונג פון קאמונאלע שטייער.

(מ) בשעתו האט דער היגער שטאט־ראט גע־האט געהעכערט דעם צושאהל צום קאמונאלען שטייער פון אונבעוועגליכע גיטער, ביז אויף הונדערט פראצענט פון די הייזער אין וועלכע דאס דירה־געלד צאהלט זיך שוין גאנצע הונדערט פראצענט און אויף 25 ביז 60 פראצענט פון די הייזער אין וועלכע, עס צאהלט זיך נאכנישט דאס גאנצע גרונד־דירה־געלד.

געגען דעם בעשלוס האט דער היגער הויז־בעזיצער־פעראיין אריינגעטראגען א רעקורס צו דער אויפזיכטס־מאכט, אין וועלכען עס זאגט זיך, אז דער שטאט־ראט האט נישט געהאט דאס רעכט צו העכערען דעם קאמונאלען־צושאהל פון אונבעוועג־ליכע גיטער פון 60 ביז 100 פראצענט. אויסער־דעם, האט דער שטאט־ראט נישט געהאט דאס רעכט צו מאכען צווייערליי טאריפען אין דעם קאמונאלען צושאהל; אין דעם קאמונאלען־צושאהל, זאגט זיך אין דעם רעקורס, דארף זיין אנ׳איינהייטליכער טא־ריף, אהנע אונטערשיד, וואסער איינקונפטען די אונפערמעגליכע גיטער ברענגען.

נעכטען האט דער מאגיסטראט דערהאלטען א ידיעה פון דער וואיעוואודזטווע, אז דאס אינערן־מיניסטעריום, האט נאך א הסכם מיט׳ן פינאנץ־מיניסטעריום בעשטעטיגט די העכערונג פון דעם דערמאהנטען שטייער און גלייכצייטיג בעט די וואי־יעוואדזטווע מיטצוטיילען דעם היגען הויז־בעזיצער־פעראיין, אז זייער רעקורס געגען בעשלוס פון שטאט־ראט איז נישט געווארען בעריקזיכטיגט.

ק מונאלער שטייער פון נ שט־בעבויטע פלעצער.

(מ) דעם 28. אפריל ה. י. האט דער היגער שטאט־ראט אויסגעארבייט א סטאטוט, לויט וועל־כען עס זאל גענומען ווערען איינקאסירען קאמונא־לען־שטייער פון נבוי־פלעצער, ווי אויך פון גרונד־שטיקער, וועלכע טראגען א כאראקטער פון בוי־פלעצער.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האט נעכטען דער היגער מאגיסטראט, דורך דער וואיעוואדזטווע דער־האלטען א בעשטעטיגונג פון אינערן־מיניסטעריום אויף די דערמאנטע סטאטוטען, מיט דער ענדערונג, אז די מאפצאהל וועלען נישט אונטערליגען די פלע־צער, וועלכע ליגען אויף אזא ארט, פון וועלכע עס הערט ערשט פראיעקטירט צו מאכען א גאס.

לוין- און שטרייק-בעוועגונג.

הוספה-פאדערונג פון גאזאווניע-ארבייטער.

(2) די ארבייטער פון דער גאזאווניע האבען בעשלאסען זיך צו ווענדען צום מאגיסטראט מיט פאלגענדע 3 פאדערונגען: 1) לוין־הוספה פון 51 פראצענט; 2) פערקלענערען די ארבעט־צייט פון אויף דער עמיריטאל־קאסע און 3) דערהאלטען די 13 פענסיע.

ברוגעס-ארבייטער שטרייקען ווייטער.

(2) נעכטען איז אונטער׳ן פארזיץ פון אר־ביימס־אינספעקטאר וואיטקעוויטש פארגעקומען א פרישע קאנפערענץ וועגען דער ליקווידאציע פון ברו־געס־ארבייטער־שטרייק.

נאך א לענגערע דיסקוסיע האבען די ארבייטס נעבער אנגעבאטען אנ׳אקארד צאהלונג, אויף וואס אבער די ארבייטער האבען נישט געוואלט איינגעהן און בעשלאסען ווייטער צו שטרייקען.

די בעקערס רייסען די לוינען.

(2) נעכטען נאכמיטאג האט דער ארבייטס־אינספעקטאר פון 9. בעצירק בעקומען א בריף פון בעקער־צעך, אז זיי קינדיגען זייער אפמאך מיט די בעקער־ארבייטער אויף 14 טעג, נאך דעם טער־מין רעדוצירען זיי די לוינען פון די ארבייטער אויף 20 פראצענט. א אזא בריף האט אויך בעקומען דער פעראיין פון די ארבייטער אין דער ערנע גרונגס־בראנזשע.

שטרייק פון פארמירער און גאבעלין-וועבער.

נעכטען איז אויסגעבראכען א שטרייק פון פארמירער. עס שטרייקען 200 ארבייטער. די פא-דערונג איז 7 פראצענט לוין-הוספה.

צוליב דעם, וואס די גאבעלין-פאבריקאנטען האבען נאך ביז היינט נישט אויסגעצאהלט די 6 פראצענט איז נעכטען אויסגעבראכען א שטרייק פון גאבעלין וועבער. עס שטרייקען 600 ארבייטער יודען און דייטשען.

ביידע לוין-אקציעס ווערען אנגעפיהרט דורך דער יודישער אפטיילונג פון טעקסטיל-פעראיין.

——:0:——

זעלבסטמארדען.

(2) מיט׳ן ציל צו בעגעהן זעלבסטמארד האט די 24 יעהריגע רעגינא טינטשעווסקא פון קאמיענ-נא 14, אויסגעטרונקען א גרעסערע דאזע סס.

• • •

(2) אויף בזשעזשינער 5 האט זיך געפרובט ווארפען אונטער׳ן טראמוואי די 20-יעהריגע, מאריאנא מארישעווסקא פון אלעקסאנדריסקא 5.

צום גליק האט דער מאטאר-פיהרער באלד בעמערקט און ער האט מאמענטאל אפגעשטעלט דעם טראמוואי און מארישעווסקא איז אפגעקומען מיט לייכטע וואונדען.

„ארט“
זאכאדניא 43
1 פא שטעלונג

רעווי- און קאמעראל-טעאטער
לייטונג: מ. בראדערזאן.

היינט, דינסטאג,
פינקטליך 9.30 א זייגער אווענד
1-טער (VIII) פראגראם א. נ.:

„האטעל טערקאליא“

1) פראלאג	6) קאצן-סערענאדע	ליטער. לייטער — משה ב־א־ערזאן
2) האטעל „טערקאליא“	7) אין וואגאן	מוזיק. לייטונג — דוד בייגעלמאן
3) ביטערע צייטן	8) סדרה בלק	דעק. און קאסט.—ד. מאטוס און ש. בלום
4) צעהולעטע יונגען	9) ניפטער, פיפטער	קאנפעראנסיער — מ. נעלכעז
5) על נהרות בבל	10) צווישען חסידים	קאנצערט-מייסטער — ש. בייגעלמאן
		ליכט-עפעקטען — ש. יעראזאלימסקי.

היינט, דינסטאג — הנחה בילעטען גילטיג.

איך מאך בעקאנט די געעהרטע קונדשאפט, דאס איך האב פארגעברייט צום ווינטער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון

מענער-היטעל
שילער- און ספארט-היטלעך
לויט אויסלענדישע פאסאנער

„Splendid“
ul. Konstantynowska 31.

Inż. Reicher & Co.
Łódź, Piotrkowska 142
tel. 15-57
עמפפעהלט
ראדיא=אפאראטען
דאס בעסטע פון בעסטען!

צוליב א אויסגעבראכענעם צאהן האט מען געכאפט איינעם פון די געפעהרליכסטע פערברעכער.

דריי פרויען און א קליין מעדעלע זענען אומגעקומען פון זיינע בלוטיגע הענד. — ער האט געהאט א לײדענשאפט צו בייסען זיינע קרבנות, און זיין אויסגעבראכענער צאהן האט געגעבען דעם שפור, וואס האט געפירט צום ארעסט.

טאלידא אהייא, אין אמעריקא, האט איצט אפגעאטעמט פרייער. די פרויען פון שטאט האבען שוין מעהר נישט קיין מורא ארויסצוגעהן אין אווענט אונבעגלייטערהייט. די שרעק, וואס האט בעהערשט אין שטאט איז פערשוואונדען, און דאס לעבען האט אנגעהויבען ווערען ווידער אמאל נארמאל.

טאלידא האט איבערגעלעבט עטליכע שרעקליכע מאנאטען. אין שטאט איז ארומגעגאנגען פראנק און פריי א מערדער, איינער פון די שרעקליכסטע מערדער, וואס עס האט זיך ווען געפונען אין יענער געגענד און קיינער איז נישט זיכער געווען מיט'ן לעבען. אמשטארקסטען האבען זיך געשראקען די פרויען, ווייל דער מערדער האט געהאט א מאניע צו אטאקירען די פרויען, צו בייסען זיי און דערשלאגען זיי צום טויט מיט א שטעקען. דריי פרויען און א קליין מעדעלע זענען אויף אזא אופן אומגעקומען פון דעם בלוטיגען מערדער. פיל אנדערע זענען צושלאגען און צובייסען געווארען, אבער זיי איז געלונגען צו ענטלויפען מיט'ן לעבען. און די פרויען האבען פשוט מורא געהאט ארויסצוגעהן אויף דער גאס אין אווענט.

די פעהיגסטע דעטעקטיווס זענען ארויסגעשיקט געווארען צו כאפען דעם מערדער, אבער מ'האט אלץ נישט געקענט געפונען דעם מינדסטען שפור צו איהם. ער האט שטענדיג געארבייט אזוי פארזיכטיג און אזוי געשיקט, אז ער האט פערדעקט אלע שפורען הינטער זיך. און דאס האט נאך מעהר פערשטארקט די שרעק פון די איינוואוינער פון דער גאנצער געגענד ארום.

דער ערשטער קרבן איז געוועזען די שעהנע לילי דעיל ק אי. דער מערדער האט זי אטאקירט, האט צובייסען איהר לייב און זי דאן דערשלאגען צום טויט מיט זיין שטעקען. מיט א פאר וואכען שפעטער, איז א צווייטע פרוי געפונען געווארען ערמארדעט אויף דעם זעלבען פלאץ. מיט עטליכע טעג שפעטער איז די זיבען יאהריגע מיידעלע דאראטהי סילאגאווסקי געפאלען א קרבן פון דעם ברוטאלען מערדער. איהר קערפער'ל איז געוועזען אין גאנצען צובייסען, און ווען מען האט זיך גוט גענומען צוקוקען צו די סימנים וואס די צייהנער האבען איבערגעלאזען, האט מען אויסגעפונען, אז אויף יעדען געביסענעם פלאץ איז אויף דער לינקער זייט איין ארט געבליבען נישט בעריהרט. דאס האט דייטליך געצייגט, אז ביי דעם מערדער האט געפעהלט א צאהן אין מויל. מיט דעם אלס א שפור האבען זיך די דעטעקטיווס אוועקגעלאזט זוכען דעם מערדער.

ווען מען האט אנגעהויבען פערנאנדערפרעגען ביי דער קליינער דאראטי'ס עלטערן ווען און ווי אזוי זי איז פערשוואונדען געווארען פון דער היים, האבען זיי נישט געוואוסט וואס צו ענטפערען. זיי האבען עיקלערט, אז די מיידעלע איז געווען זעהר א שטילע און זי פלעגט מיט קיין פרעמדען נישט געהן. האבען די דעטעקטיווס אנגעהויבען פערדעכטיגען אז אפשר איז דער מערדער גאר אימיצער פון דאראטהי'ס קרובים. זיי האבען צוזאמענגערופען אלע פריינד און קרובים פון דער פאמיליע אויסצופרעגען וועגען דעם מארד. צווישען די קרובים איז געווען דער מיידעלע'ס א קאזין, טשארלז האפער, וועלכער איז געווען בעליבט ביי דער גאנצער פאמיליע. איינער פון די דעטעקטיווס האט בעמערקט, אז ביי האפער'ן אין מויל פעהלט א צאהן. מען האט גערופען א דענטיסט און גענומען א פארם פון די צייהנער. ווען מען האט דעם פארם פון די צייהנער געבראכט נאהענט צו די צובייסענע פלעצער אויף דער מיידעלע'ס קערפער, האט דער אויסגעבראכענער צאהן פון האפערס קעסט פונקט זיך אריינגעפאסט אין דעם געביסענעם פלאץ וואו עס האט געפעהלט דער צאהן. מען האט גענומען האפער'ן אויף א שטרענגען פערהער און ער האט זיך ענדליך מודה געווען, אז ער איז בעגאנגען דעם שוידערליכען פערברעכען איבער די פרויען און דער מיידעלע.

איצט זיצט האפער אין תפיסה און ווארט ביז מען וועט איהם פיהרען צום עלעקטרישען שטוהל. אינטערעסאנט איז וואס האפערס יונגע פרוי גלויבט נאך אפילו איצט נישט, אז איהר מאן איז בעגאנגען די שוידערליכע מארדען. „אזא שטילער ווי ער איז געווען", טענה'ט זי, „האט נישט געקענט בעגעהן אזעלכע שוידערליכע פערברעכענס".

דאס יודישע ארבייטער לעבען אין פאריז.

אין פערגלייך צו אנדערע לענדער ווי למשל דייטשלאנד, בעלגיען און אמעריקא, איז אין פראנקרייך די סינדיקאלע בעוועגונג בכלל א שוואכע. די עקאנאמישע ארגאניזאציעס האבען דא אין אלגעמיין קיינמאל נישט געהאט דעם ברייטען פערנעהם ווי אין די אויבענאנגעוויזענע לענדער.

די סינדיקאלע בעוועגונג צווישען יודישען ארבייטער אין פאריז איז דעריבער באלד אריינגעפאלען אין א סביבה, וואס האט נישט פאווארירט די סינדיקאליסטישע טעטיגקייט אויף דער פאריזער יודישער גאס.

חוץ דעם פסיכאלאגישען מאטיוו, זענען אבער אויך געווען אין פראנקרייך ספעציעל יודישע מאטיווען, וואס האבען געשטערט די עקאנאמישע פעראיינען זיך צו פונאנדערוואקסען.

ס'רוב פונ'ם יודישען ארבייטער אין פאריז איז בעשעפטיגט ביי דער קליין אינדוסטריע. יידען, ווייסען מיר, זענען דאס רוב בעשעפטיגט ביי שניידעריי, ביי קאסקעטעריי און אנדערע „יודישע" פאכען. ביי אזעלכע אומשטענדען איז איהם געווען לייכט אריינצושלעפען אין פאך אלע אנדערע מיטגלידער פון זיין משפחה: ווייב, קינדער, און האט געקענט קאנקורירען מיט אנדערע פראדוצענטען. ביי אזעלכע ארבייטס בעדינגונגען איז געווען שווער יענעם אריינצושלעפען אין פראפעסיאנעלען פעראיין.

די איניציאטארען און בויערס פון די סינדיקאליסטישע פעראיינען אויף דער יודישער גאס אין פאריז, איז אויך אויסגעקומען צו בעקעמפען די פסיכאלאגיע פון פראוויזארישען ארבייטער, וועלכער איז געווען א פראלעטאריער, כל זמן עס האט זיך איהם נישט געלאזט ווערען זעלבסטשטענדיג ביי די אלע שוועריגקייטען, האט זיך שוין אויף דער פאריזער יודישער גאס אין יאהר 1908 – 1909 אנגעהויבען א ענערגישע פראפאגאנדא פאר דער שאפונג פון יודישע סעקציעס אין דער פראנצויזישער „קאנפעדעראסיאן זשענעראל די טראוויי".

שוין צו יענער צייט איז געגרינדעט געווארען א פראפעסיאנעלער וועכענטליכער ארגאן אויף דער יודישער גאס מיט'ן נאמען: „דער יודישער קירזשנער". די סינדיקאליסטישע בעוועגונג איז אנגעגאנגען גאנץ אקטיוו. אין יאהר 1910 איז דא געגרינדעט געווארען דער „יודישער ארבייטער" ביי דער איניציאטיוו און מיטארבייטערשאפט פון ה' לאזאווסקי, דער איטיגער פארשטעהער פון דער אלגעמיינער סינדיקאליסטישער בעוועגונג אין סאוויעט רוסלאנד, ראשקעס, איצט א בעקאנטער יעווסעקישער טוער אין ראטענפערבאנד. דער „יודישער ארבייטער" האט אנגעפיהרט זעהר אנאקטיווע פראפאגאנדע פאר'ן סינדיקאליזם אויף דער יודישער גאס, און די דאזיגע עפאכע קען טאקי בעטראכט ווערען אלס גלאנץ בלעטל אין דער געשיכטע פונ'ם סינדיקאליזם אויף דער פאריזער יודישער גאס. די יודישע סעקציעס האבען דאן אויסגעאיבט א בעדייטענדען איינפלוס אויפ'ן יודישען ארבייטער־לעבען אין פאריז.

מיט'ן אויסברוך פון דער מלחמה איז דער שוואכע יודישער בנין צ טרייסעלט געווארען, און די סינדיקאליסטישע טעטיגקייט האט בעקומען א טויט־קלאפ.

היינט האבען מיר מעהר אין פאריז נישט קיין יודישע סעקציעס. זיי זענען איינפאכע מיטגלידער אין דער אלגעמיין פראנצויזישער ארבייטער ארגאניזאציע. ברעכט אבער אויס א ספעציעל יודישער ארבייטער־קאנפליקט ווי א שטרייק, פיהרען זיי אן א ספעציעלע טאקטיק אין צוזאמענהאנג מיט זייערע ספעציעל־יודישע ארבייטס תנאים.

פון די ספעציעל יודישע פראפעסיאנעלע סעקציעס וואס האבען אמאל געזאגט זייער ווארט אויף דער יודישער ארבייטער־גאס אין פאריז, הערט מען איצט כמעט ווי גארנישט. און זעהר אפט קומט אויס צו בעדויערען יענע צייטען.

(„פ. ה".)

Dr. med. H. Lubicz
ציעגעלניאנא 43, טעל. 41-34
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענערשוואכע קראנקהייטען. (מיט היילונגס־קווארץ לאמפען
(האר אויספאל)
צוריקגעקערט
נעהמט אן פון 8–10 און פון 5–8 אווענד.

פערקויפט צום טייוועל

(ראמאן).

30)

— איך האב אין פאריז בעגעגענט א מיידעל מיט'ן נאמען סוזאנע מארטער, —האט פארמאן פארטגעזעצט,— ווי געזאגט, איז דאן געווען א צייט, ווען קיינער האט נישט געוואוסט, אויף וואס פאר א וועלט ער איז, אלע זענען, דאכט זיך, משוגע געווארען. מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז איך האב זי ליב, און עס האט געדויערט צוויי וואכען נאך אונזער ערשטער קאנטשאפט, און מיר האבען חתונה געהאט. עס איז אדורך א קנאפער חודש, און מיר האבען זיך איינאנדער פיינט געקריגען, אז עס קאנען זיך פיינט קריגען צוויי געגענזעצליכע נאטורען. אין פאריז האט מיר דאן געהאט פערהאלטען אנ'אויפטראג פון גענעראל־שטאב. בלייבען אבער לאנג אין אזא אונערטרעגליכער לאגע האב איך נישט געקאנט, און איך בין גערן־ווילינג אוועקגעפאהרען אויפ'ן פראנט זוכען א שטיקעל בערוהיגונג. ווען איך האב זיך נאכ'ן וואפענשטילשטאנד צוריקגעקעהרט קיין פאריז, האט מען מיר געזאגט, אז מיין פרוי איז דער'הרג'עט געווארען פון א באמבע, בעת איינעם פון די נאכט־אנפאלען. קיין שום סיבות צו צווייפלען אין דעם האב איך נישט געהאט, און ווער רעדט נאך, אז אונזער גאנצע וואוינונג איז דעמאלירט געווארען פון א באמבען־אויפרייס.

— און איהר האט זי בעגעגענט, פאהרענדיג קיין בערלין?—האט קליין א פרעג געטון.

— יא, אויפ'ן וואקזאל, אינדערפריה. זי איז געקומען צופאהרען פון פאריז. דאס איז געווען איינער פון די זעלטענע צופאלען, וואס זעהען אויס, ווי ניט־רעאל. עס איז מיר שווער איך איבערצוזאגען, וואס איך האב בעת מעשה איבערגעלעבט. איך האב די גאנצע צייט גארנישט דערצעהלט מינע'ן וועגען מיין ווייב, די פראנצויזקע. איך האב אליין כמעט אין איהר געהאט פערגעסען. איך ווייס נישט פארוואס, נאר איך האב וועגען דעם ענין א ווארט נישט אויסגערעדט מיט מינען... נאך דעם, ווי איך בין אוועק פון פאריז, האט סוזאנע אוועקגעלאזט זיך פראנק און פריי אין איהרע מיאוס'ע דרכים, ד. ה. זי האט זיך איבערגעגעבען פון האנד צו האנד. און איז זעהר נידעריג געפאלען. איך ווייס נישט, ווי אזוי זי האט זיך דערוואוסט מיין אדרעס און געקומען קיין ווארשא פרעסען ביי מיר געלד, זי האט מיר גלייך דערקלעהרט, אז זי האט געדונגען א דעדעקטיוו, וואס זיין אויפגאבע איז געווען צו בעקומען גענויע אינפארמאציעס וועגען מיר און וועגען מיין מאטעריעלע לאגע. צו מיין גרויס שרעק, האב איך זיך איבערצייגט, אז זי זאגט נישט קיין ליגען: זי האט פאקטיש געוואוסט וועגען מיין לעבען, וועגען מיין ליבע צו מינען, מיט איין ווארט, וועגען אלץ, אלץ!.. נישט האבענדיג קיין דרייסטקייט איבערצולאזען זי וואוינען אין ווארשא, און מורא האבענדיג, אז זי קאן קומען צו מינען, האב איך זי גענומען מיט זיך קיין בערלין. איך האב איהר פארגעלעגט א גט. זי האט אבער דערפון נישט געוואלט הערען, און געשריגען בלויז—געלד! איך האב איהר אפגעגעבען אלץ, וואס איך האב געהאט מיט זיך, דאס איז געווען קנאפ פאר איהרטוועגען: זי האט געפאדערט א גאר גרויסע סומע. איך האב איהר דערקלעהרט, אז דאס קוואליפיצירט זיך אלס שאנטאזש, און האב איהר געדראהט מיט פאליציי, איך האב פאר גארנישט געהאט קיין מורא, און פעסט בעשלאסען אלץ צו דערצעהלען מינען, ווינאר איך וועל זיך צוריקקעהרען קיין ווארשא.

פארמאן איז אויפגעשטאנען און אנגעהויבען צו שפרייזען איבער'ן צימער.

די פאדלאגע האט געטרישטשעט אונטער זיינע שנעלע, נערוועזע טריט.

בלייפעדער פונ'ם סטענאגראף איז פלינק געלאפען איבערן פאפיר.

— מיר האבען זיך שטארק צוקריגט. לסוף האב איך בעשלאסען פטור צו ווערען פון איהר פאר וואס פאר א פרייז עס זאל נישט קאסטען. האב איך איהר געגעבען א טשעק, און אויסגעפאדערט זי זאל תיכף אוועקפאהרען וואס ווייטער. נאך א לאנגער ארומקריגען זיך האט זי מסכים געווען, און איך האב זי אריינגעזעצט אין א צוג, וואס איז געגאנגען קיין פאריז. פאר'ן אוועקפאהר האט זי זיך מיר מודה געווען, אז זי האט אנגעשריבען צו מינען א בריף, אין וועלכען זי האט איהר דערצעהלט די גאנצע מיאוסע געשיכטע.

פארמאן האט אפגעווישט דעם שווייס פון שטערען, און פער'יאושט א קוק געטון אויף קלייבען:

— איצט אפשר וועט איהר פערשטעהן, צי וואס איך בין געווען ביינאכט אין דער וואוינונג פון דער פרוי ווייס. צוריקקומענדיג פון בערלין בין איך שיער משוגע געווארען פון איבערקלעהרענישען. לויט מיינע אויסרעכנונגען, האט דער בריף געזאלט אנקומען קיין ווארשא מיט דער לעצטער אווענד־פאסט, און איך האב געהאפט, אז מינע, וועלכע לעגט זיך פריה שלאפען, וועט דעם בריף נישט זעהן ביז אינדערפריה. דעריבער האב איך בעשלאסען אריינצוגעהן ביינאכט אין דער וואוינונג—איך האב דאך געהאט א שליסעל מיט זיך! — און ארויסנעהמען דעם בריף פון קעסטעל... איך האב פעסט בעשלאסען אזוי צו טון. מיט שרעק האב איך זיך פארגעשטעלט, וואס עס קאן זיין מיט מינען, ווען זי זאל אזוי איבערלייענען דעם בריף, און ס'איז געווען ביי מיר א פעסטע זאך, אז איך מוז איהר בעפרייען פון דעם „פערגעניגען"... איך האב איבערגעלאזט מיין רייזע רענצעל אויפ'ן וואגזאל, גענומען א טאקסיבקע און אוועקגעפאהרען צו זיך. דערנאך בין איך אוועק צו־פוס צו מינען... געקומען בין איך אהין זייגער האלב צוויי, און א לאנגע צייט האב איך זיך נישט געקאנט דעצידירען אהין אריינצוגעהן. האב איך שפעט ארומגעבלאנדזשעט איבער די שכנות'דיגע גאסען, נישט אנשטויסענדיג זיך, אז די גאנצע מעשה מיט'ן בריף האט סוזאנע אויסגעטראכט.

האררי האט פערבראכען די הענד, און צארניג פערביסען די ליפען.

— און איהר זענט אריין אין דער וואוינונג?

— האט קליין אומגעדולדיג א פרעג געטון.

— יא, איך בין אריין אין דער וואוינונג, און אריינגעקוקט אין דער פאסט־קעסטעל. דארט איז גארנישט געלעגען. אויך אויפ'ן טיש און קארידאר איז קיין בריף נישט געלעגען. ווען איך האב שוין געהאלטען ביים ארויסגעהן, האב איך פלוצים בעמערקט, אז די טיר אין דעם שלאפצימער פון דער פרוי ווייס איז אפען. מיר האט זיך עס אויסגעוויזען פאר פערדעכטיג. פלוצים איז מיר איינגעפאללען: אפשר האט מינע שוין בעקומען דעם בריף און איז קראנק געווארען פאר עגמת נפש. די טיר — האב איך א טראכט געטון — מוז זיין אפען, כדי די מוהמע מרים זאל הערען ביינאכט, ווען מינע וועט זי א רוף טון.

(פארזעצונג קומט).

סינאָ „ERA“

פריזשער „פּלאַראַ“ זאַוויִשאַ 22 (באַלוט).

פון דינסטאג, דעם 11 סעפטעמבער

די סיבה פון זעלבסטמארד איז אומבעוואוסט

פון דינסטאג, דעם 11 סעפטעמבער

אין פיל פאלען איז צו בעדויערן דעם סינאל פון דער שטילער טראגעדיע פון פערצווייפעלטען און אויבעוואוסטזיניגען יונגענמאן אדער יונגער פרוי. דעריבער ליגט א חוב אויף יעדען יונגענמאן און יונגע פרוי אוועקצוווארפען די פאלשע שאנדע און זיך צו פעקענען מיט די בעהיימנישען און געפאהר פון געשלעכטליכען לעבען און די שרעקליכע פאלען פון אויסגעלאַסענהייט, וואס ווערט בעגעבען יעדען איינציגען די מעגליכקייט זיך צו בעקענען זעהענדיג די צווי בילדער צוזאמען

די היגיענע פון פאמיליען-לעבען

ווענערישע קראנקהייטען

בעמערקונג: דער זאל איז איינגעטיילט בעזונדער פאר פרויען און בעזונדער פאר מענער.

יום-טוב-סענסאציע !!!

צוליב דער פערגרעסערונג פון דער אונטערנעהמונג, ווערט איינגעפיהרט

א פוטער-וואַרעז-אבטיילונג

און ס'ווערט פערקויפט אלערליי מאָדערנסטע לעצטע פאסאָנען

קאפעלושען, ספארט-היטלעך

אינלענדישע און אויסלענדישע מיט 15% ביליגער !!!

היימאַן טוראבינער, פעטריקאווער 82

פראנט = גטוועלב

15 % ביליגער!

15 % רעדוקציע!

לשמוע אל הרנה ואל התפלה.

אין דעם ערשטקלאסיגען זאל „קאָלאָסעאום“, זאַכאדניא 53

ווערט געדאַווענט

ראש השנה און יום-כפור

מיט בעריהמטע חזנים.

בעקוועמע פלעצער און היגיענישע איינריכטונג. ביכט בעצייטענס זיך פערזעהן מיט פלעצער. בילעטען צו בעקומען טעגליך פון 9 פריה ביז 10 אוו. אין זאל „קאָלאָסעאום“

ווינטיג פאַר גאַלאַנטעריע-סוחרים פון פּראווינץ!

די ביליגסטע קוועלע פון

געטרעס

צום ווינטער-סעזאָן, אויך פערש.וואַרימע שטיבען-שיך

לאדז, פּאָלודניאָווא 20,

ביי געבר. ראקמאַן.

808

שלאָפצימער

מעדכען-צימער

קינדער-צימער

ווי אויך פערשידען קליינע מעבעל עמפּפעהלט די בעקאנטע מעכאַנישע מעבעל-טישלעריי פון

שופּמאַן עט קאמפּ.

ווסכאדניאַ 64 אין הויף.

בעמ. ספעצ. פון גטמאָלטע עלפענביין-מעבעל פיר שניצעריי.

מחזורים

25 פראָצ. ביליגער אין ווילנער ספרים-פּאַ"ר

א. מ. גרובשטיין, ווסכאָדניא 54.

איז צו בעקומען אלע ארט מחזורים, ווי אויך די וועלט-בעריהמטע „רב פנינם“ מחזורים און מחזורים מיט אָריגינעלע פוילישע איבערזעצונג אין פראכט באנד און לייווענד און לעדער. ס'איז אויך צו בעקומען די טאשען-מחזורים „עבודת הקודש“ אין א לוקסוס-אויסגאבע. א גרויסער אויסוואהל פון ש"ס, טורים, רמב"ם, חומשים, פסוקים, משניות, מדרשים און סידורים; ספּעצ. כלה-סידורים אין קונסט-באנד; טליתים, גארטלען, קאַפלען, ציצית, מזוזות, קינדער גמרות. ספעציעלע מתנות פאר פייערונגען. פאר חדר-קינדער ספעציעלער ראבאט! געדענקט דעם אדרעס!

א. מ. גרובשטיין, ווסכאדניא 54.

(פראָנט 1-טער שטאָק)

נייה-מאשינען

געדענקט איינמאל פאר אלעמאל, אז נור אין דער אגענטור ביי שטשענשליווי בעקומט איהר די בעסטע נייה-מאשינען אויף גוטע בעדינגונגען. געדענקט די אדרעס:

אלעקסאנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס גאס) שצענשליווי.

בעמ: 31ער קניה-הייבער די בעסטע. רעפּאראטור אויף דער שטעל

אפּאכמאַן

פון א קאָנפעקציע-בראנזשע זוכט א שותף מיט א קליין קאפיטאל געלד צו א איינגעפיהרט געשעפט אין א גוטען פונקט. אפּערטען אונטער „פּאכמאַן“.

אַרבייטער

צו אזשור-מאשין ווי אויך צו אַבערלאָק ווערען געזוכט ביי גערטנער ווסכאָדניאַ 21.

א גוטער

בעל-תפלה

א בעל-שחרית זוכט א שטעל צו דאווענען

די ימים-נוראים

צו ערפאהרען ביי מענדזשיצקי קילינסקיעגאָ 47.

908

א רוטינירטער

בוכהאלטער

בילאַנסיסט קען בעקומען בעשעפטיגונג אויף שעה'ן. אפּערטען אונטער .E. B אין דער אדמיני. פון דער צייטונג.

208

Dr. med.

BRAUN

וואוינט יעצט

6-טען שערפיען 1 (בענעדיקטא) טעל. 40-26 ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע נעמט אָן פון 9–11 פריה און פון 5 ביז 8 אָוונט.

Dr. med.

L. Pikielny

אוראָלאָג

NAWROT 8

tel. 19-90

צוריקגעקעהרט.

Lekarz Dentysta

M. LUBRANIECKA-WOŁKOWICZ

28 Zielona 28

(róg Żeromskiego)

צוריקגעקעהרט

נעהמט אָן פון 10 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אָוונט.

עס ווערט געזוכט צו קויפען

א שנייד-מאשין צו שטרימף

אפּערטען אין אדמיניסטראַציע אונטער „B“

אכטונג! אכטונג!

שטרייקענדע און אויסגעשטרייקטע שטריקער-ארבייטער

היינט דינסטאג, פּינקטליך 8 אָוונט קומט פאר

א מאסען-מיטינג

אין לאָקאל גדאַנסקא 40, מיט'ן טאג-אָרדנונג: 1) דער גאנג פון שטרייק, 2) אונטערשטיצונג. קומט מאַסענווייז!

דער שטרייק-קאמיטעט.

וועגען אַלערליי

געריכטס- און שטייער-אַנגעלעגענהייטען רעקורסען, אַפּעלאַציעס, שותפות-אַקטען

אינפאָרמירט, שרייבט און ערלעדיגט פאכמעניש און ווירקזאַם

דאס ביטשריפטען-ביורא

J. BIGIELAJZEN

קילינסקי-גאַס 126 (פראָנט-געוועלב).

Roczny Wieczorowy Kurs Tkactwa

przy Szkole Przemysłowej

Pomorska 46/48, tel. 63-80.

ס'ווערט געלערנט: בינד-טעאָריע, וועב טעכנאלאגיע, שטאָף-קאנטעניס און גוועב-אנאליזן. די קאנצעלאריע פון די קורסען נעהמט אָן איינשרייבונגען מאָנטאג, דינסטאג, מיטוואך און דאָנערשטאָג פון 7–9 אָוונט.

Szkoła Przemysłowa

Tow. Sz. Oświaty i Wiedzy Techn. wśród Żydów

POMORSKA 46/48, TEL. 63-80

נעהמט אָן איינשרייבונגען אין דער ערשטער קלאַס אויף די אָפּטיילונגען: מעכאַנישע, עלעקטראָטעכנישע און וועבעריי.

די קאנצעלאַריע איז טעטיג פון 10 ביז 2 נאָכמ.

Gimnazjum męskie

z prawami gimnazjów państwowych

L. SZAKINA w Łodzi.

18 PIOTRKOWSKA 18

גוסט. איינשרייבונגען פון נייע שילער נעמט אָן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 10 ביז 12 און פון 6 ביז 8 אָוונט.

ביטעס פון נייע שילער נעמט אן די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום פון 10 ביז 12 פאַרמיטאג און פון 6 ביז 8 אָוונט.

עס ווערען אָנגענומען אָנפענגער (פון 6 יאָהר אָן אָהן שום פאָרבערייטונג.

א קוואַליפיצירטער

שטריקער

ווערט געזוכט ביי פינקעלשטיין פּאָנסקא 75.

אָמענש

צו דער אַרבייט איז נויטיג אין דער פאַבריק „רענאַמאַ“ פּאַדזשעטשנאַ 6.

608

אכטונג, לאדז און אומגעגענד!

דעם גרעסטען אויסוואַהל פון יודישע ליטעראַטור בעקומט איהר נאָר אין דער בוכהאנדלונג פון

נ. בערלינסקי

אַלט-שטאַט 12 (לינקע אַפ. 2 שטאָק)

בעמערקונג: אויף לאגער ביכער פון: קלעצקין, „ביכער“, „קולטור-ליגע“, בזשאַזאַ, „די וועלט“, גיטלין, „נייע קולטור“, ווי אויך אמעריקאַנער און בערלינער. ספעציעלער אויסוואהל פון יודישע פיעסען. גוטע בעדינגונגען.

אל תתהלל ביום מחר!!

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען

נאָר, אז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאָווע זאַכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

פעטריקאווער 17 דורכגאנג זאַכאדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי ביטעס, קלאַגעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אַפּעלאַציעס ציווילע און קאַרנע אַפּעלאַציעס, אדוואָלאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין עורזשאַנד-ראַזיעמטשי, וועגען פעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אלע פּאָליציי-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטע דאַראַוויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען.

מיט אַכטונג

י. מאַנעלאַ רעכט-קאַנסולענט.

LEKARZ DENTYSTA צאהן-אַרצט

St. GELBERG

זאַבאדניאַ 15, טעל. 08-31.

צוריקגעקעהרט.

היילט גאַנץ פערנאכלעסיגטע ציינער און מויל-קראַנקהייטען, צאהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג. ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער.

נעהמט אָן פון 9–7 אָוונט.

אַנאָנסען-פּרייז: פּערל טעקסט — 15 גר. פּריוואַט אין ערב יו"ט — 20 גר. אין דער ייש 7 שפּאַלט
אין טעקסט — 40 ... 4 ... 60 ...
... 1 ... 7 ... 15 ...
פאר דער צייטונג 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. פעלדגע 10 גר. ...

אבאָנעמענט-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלן א היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. א חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער.
אַבאָנענטן אינגעלד אין פראָווינץ ...

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Braunstein i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. [illegible]
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 2[illegible]